

BETÆNKNING

VEDRØRENDE

STATENS TJENESTE- OG
LEJEBOLIGER

AFGIVET AF UDVALGET AF 17. NOVEMBER 1952

BETÆNKNING NR. 173

1957

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Indledning	5
I. Baggrunden for udvalgets arbejde	6
II. Nærværende udvalgs arbejde	11
1. Tjenesteboliger	11-40
A. Udvalgets overvejelser og forslag vedrørende spørgsmål af almindelig eller principiel karakter:	
Kriteriet	11
Tjenestemandens boligbidrag samt pligt til at deltage i vedligeholdelsesudgifter	13
Haver	17
Garager	17
Regler for opsigelse	17
Regler for fremleje	18
Normer for tjenesteboligernes størrelse	18
B. Gennemgangen af de enkelte styrelser boliger samt udvalgets bemærkninger:	
Landbrugsministeriet	20
Indenrigsministeriet	22
Boligministeriet	26
Socialministeriet	26
Ministeriet for offentlige arbejder	26
Handelsministeriet	29
Justitsministeriet	29
Kirkeministeriet	31
Undervisningsministeriet	32
Forsvarsministeriet	37
Finansministeriet	38
2. Lejeboliger	40-43
Begrundelsen for oprettelse af lejeboliger	40
Lejen	40
Vedligeholdelse	42
Haver og garager	42
Opsigelse og fremleje	42
Normer	43
Bilag	45-53

INDLEDNING

Finansministeren tilskrev den 29. august 1952 afdelingschef i departementet for finansvæsenet *Ulrik Andersen* således:

»I den af spareudvalget af 28. april 1950 i maj måned 1952 afgivne betænkning har udvalget behandlet spørgsmålet vedrørende statens tjeneste- og lejeboliger og har herunder bl. a. henstillet, at der snarest muligt foretages en gennemgang af statens tjenesteboliger med henblik på spørgsmålet om, i hvilken udstrækning disse boliger opfylder de i tjenestemandsløven fastsatte kriterier, samt om der måtte være mulighed for at reducere en del af disse boligers størrelse, ligesom udvalget har fundet det hensigtsmæssigt, at der foretages en kritisk gennemgang af de enkelte styrelses normer for indretning af nye tjenesteboliger, jfr. betænkningens side 137-39.

Endvidere har spareudvalget sammesteds givet udtryk for, at der for så vidt angår spørgsmålet om fastsættelsen af lejen i statens lejeboliger er trang til en samlet ordning, der dels imødekommer de særlige hensyn, tjenesten kræver vedrørende omflytning af personalet mellem tjenestesteder forskellige steder i landet, dels tilvejebringer en efter forholdene rimelig lejebetaling, hvilket spørgsmål spareudvalget har henstillet undersøgt i forbindelse med den foran nævnte gennemgang af de nuværende tjenesteboliger.

Overensstemmende hermed har jeg besluttet at nedsætte et udvalg til undersøgelse af de herhenhørende spørgsmål, bestående af repræsentanter for administrationen og statstjenestemændenes centralorganisationer, og jeg skal herefter anmode Dem om at ville indtræde i udvalget og som formand lede dettes forhandlinger.

Udvalget vil iøvrigt blive tiltrådt af repræsentanter for ministeriet for offentlige arbejder, indenrigs- og boligministeriet, forsvarsministe-

riet, finansministeriet og direktoratet for statens sindssygehospitaler. Endvidere vil der blive udpeget et medlem for hver af de 3 tjenestemandsgeselskaber: statstjenestemændenes centralorganisation I (funktionærklasserne), statstjenestemændenes centralorganisation II (embedsklasserne) samt danske statsemployer samråd.«

Til medlemmer af udvalget er beskikket følgende:

Departementschef *C. C. F. Langseth*,
forsvarsministeriet.

Kontorchef *Axel Poulsen*,
boligministeriet.

Kontorchef *Iver Unsgaard*,
direktoratet for statens sindssygehospitaler.

Kontorchef *T. K. Holmfted*,
ministeriet for offentlige arbejder.

Fuldmægtig *Leo Nielsen*,
finansministeriet.

Forretningsfører *Peter Madsen*,
statstjenestemændenes centralorganisation I.

Overtrafikassistent *M. S. Lyngesen*,
statstjenestemændenes centralorganisation II.

Oberstløjtnant *H. C. En gell*,
Danske statsemployer samråd.

Som sekretærer for udvalget beskikkedes fuldmægtigene *E. Albrechtsen* og *Andreas Jacobsen*, finansministeriet.

I. BAGGRUNDEN FOR UDVALGETS ARBEJDE.

Den direkte foranledning til, at spørgsmålet om administrationen af statens tjeneste- og lejeboliger er optaget til en nærmere undersøgelse og overvejelse, må søges i de udtalelser herom, der findes i betænkningen fra spareudvalget af 28. april 1950. Dette udvalgs betragtninger bygger for en væsentlig del på den betænkning, som i oktober 1944 blev afgivet til lønningskommissionen af 1943 af det allerede i 1937 nedsatte udvalg angående statens tjenesteboliger m. v., og som med lønningskommissionens bemærkninger findes optrykt i denne kommissions 1. betænkning, side 25-88.

De nævnte udvalgs og kommissionens synspunkter har været følgende:

A. Tjenesteboliger.

Boligudvalget af 1937 har især beskæftiget sig med følgende 3 hovedspørgsmål:

- 1) Kriterierne for, om tjenestebolig kan indrettes.
- 2) Boligbidragets størrelse.
- 3) Deltagelse i udgiften til indre vedligeholdelse.

ad 1)

Den umiddelbare foranledning til boligudvalgets nedsættelse var, at der af statsregnskabsrådet var ytret tvivl om, hvorvidt der ved tildeling af tjenesteboliger var draget de under hensyn til tjenestens tarv snævrere mulige grænser.

Rådet fremhævede, at betingelserne efter den daværende tjenestemandsløvs § 36¹ for tildeling af tjenestebolig ikke i alle tilfælde

syntes at have været til stede, at der inden for de forskellige styrelser syntes at kunne konstateres nogen vilkårlighed med hensyn til bedømmelsen af, hvilke tjenestemænd der bør tildeles tjenestebolig, og at bestemmelsen i den dagældende § 36¹ om, at tjenestebolig kunne indrettes, når tjenestemanden »skal kunne tilkaldes på alle døgnets tider«, kunne kritiseres, idet det fremhævedes, at det i mange tilfælde kunne være tilstrækkeligt at yde tjenestetелефон.

Boligudvalget af 1937 fandt, at der *som helhed* ikke principielt kunne rejses kritik mod den bestående ordning og dennes gennemførelse i praksis, men foreslog dog, at der søgtes opstillet en mere rationel afgrænsning af, i hvilke tilfælde der kunne oprettes tjenesteboliger, og at der blev tilvejebragt større ensartethed ved ordningens praktisering.

Udvalget foreslog, at lovbestemmelsen udtømmende kom til at angive betingelserne for oprettelse af tjenestebolig, og fastslog i denne henseende:

at den omstændighed, at en tjenestemand skal kunne tilkaldes på alle døgnets tider, *ikke* i almindelighed burde betinge oprettelse af tjenestebolig,

at kriteriet burde være, om tjenestemanden også uden for den almindelige tjenestetid har pligt til at føre effektivt tilsyn med den virksomhed, han leder eller overvåger, eller om i særlige tilfælde hensynet til tjenestens tarv på anden måde gør tjenestebolig *påkrævet*.

Tjenesteboligen bør være beliggende på eller i umiddelbar nærhed af tjenestestedet.

Hvor andre hensyn gør sig gældende, f. eks. hvis man grundet på en tjenestemand's vanskelighed ved i den pågældende by at skaffe sig passende bolig ønsker at hjælpe ham til en lejlighed, eller hvor man stiller en bolig til rådighed for at udnytte reserven af lokaler i en statsbygning, bør for sådanne boliger gælde lejeboligvilkår.

For at sikre ensartede afgørelser foreslog udvalget endvidere, at hjemmelen for oprettelse af nye tjenesteboliger fremtidig blev søgt på de årlige bevillingslove.

Udvalget gennemgik endelig forholdene i de enkelte styrelser og fremsatte forskellige konkrete forslag, idet man dels havde rejst spørgsmål om berettigelsen af at opretholde visse tjenesteboliger, dels foreslog, at forskellige tjenesteboliger overgik til lejeboliger. Endvidere blev fremsat bemærkninger om størrelsen af visse boliger.

ad 2)

Vedrørende boligbidragets størrelse fremhævede boligudvalget,

at det normalt bør være et økonomisk gode at få tildelt tjenestebolig, bl. a. ud fra det synspunkt, at der pålægges tjenestemanden visse pligter, navnlig som regel en vis tilsynspligt uden for den egentlige tjenestegerning,

at den omstændighed, at tjenestemanden er pligtig at indflytte i boligen uden at have indflydelse på dennes størrelse, indretning og beliggenhed, begrundet, at boligbidraget ikke ubetinget sættes i forhold til boligværdien i lighed med lejen i private lejemål, men fastsættes i forhold til tjenestemandens løn.

Der må dog ikke fremkomme et åbenbart misforhold mellem det økonomiske gode, der tillægges en tjenestemand med tjenestebolig, og de forpligtelser, der pålægges ham, idet der da fremkommer en ikke motiveret forskellig behandling af tjenestemænd med og uden bolig.

Udvalget omtalte forskellen mellem lejeniveauet for gamle lejligheder, d. v. s. kakkelvovnslejligheder, og moderne lejligheder, d. v. s. centralvarmelejligheder, og oplyste,

at man havde overvejet at bryde med princippet om, at bidraget ubetinget fastsættes i forhold til tjenestemandens løn.

Udvalget indskrænkede sig til at foreslå, at man kun, hvor ganske særlige forhold forelå, fraveg hovedreglen om, at boligbidraget fastsættes i forhold til tjenestemandens grundløn.

Nedsættelse burde ske, når boligen skønnes at have en ikke uvæsentlig mindre lejeværdi end fradraget.

Forhøjelse kunne ske, når boligen har en lejeværdi, der ligger væsentligt over fradraget, og der iøvrigt foreligger særlige forhold, der gør det urimeligt, at der alene opkræves normalt boligbidrag.

ad 3)

Vedrørende tjenestemandens deltagelse i udgiften til den indre vedligeholdelse har udvalget af 1937 overvejet, om man burde frafalde det særlige bidrag på 40 pct. af udgiften mod en mindre forhøjelse af det faste boligbidrag.

Da man imidlertid fortsat fandt, at det var et økonomisk set rigtigt princip, at boligens bruger er interesseret i, at kravene om vedligeholdelsesarbejder holdes inden for passende grænser, blev udvalget stående ved 40 pct-reglen.

Lønningskommissionen af 1943, til hvem boligudvalgets betænkning blev afgivet, kunne i alt væsentligt tiltræde udvalgets synspunkter, idet man dog fremhævede følgende:

- 1) Vedrørende kriteriet for tildeling af tjenestebolig mente kommissionen, at det i visse særlige tilfælde ville være rimeligt ved bedømmelsen af, hvorvidt der burde ydes tjenestebolig, at tage hensyn til, om forholdene var af den art, at tjenestemandens nærværelse var påkrævet for en hurtig indgriben på tjenestestedet, men efter udvalgets forslag til en ny § 36¹ var der efter kommissionens opfattelse også fornøden hjemmel for at tage det omhandlede hensyn (»samt i særlige tilfælde, hvor hensynet til tjenestens tarv

på anden måde gør tjenestebolig påkrævet«).

- 2) Med hensyn til normer for boligers størrelse oplyste kommissionen, at statsbanerne ved opførelse af nye boliger (såvel tjeneste- som lejeboliger) havde visse standardstørrelser, afpasset efter lønningsklasserne. Kommissionen advarede imod en alt for strikte gennemførelse af det princip, at tjenesteboligen ikke burde være større end den bolig, tjenestemanden efter stillingens karakter og boligforholdene på stedet måtte antages selv at ville have lejet.
- 3) Vedrørende boligfradragets størrelse bemærkede kommissionen, at det utvivlsomt ville være umuligt for staten at få en leje af tjenesteboligerne, der svarede til deres værdi i det frie marked. For det første pålagde tjenesteboligen indehaveren pligt til altid at stå til rådighed, men dernæst kunne pligten til at overtage en bestemt bolig ikke med rimelighed gøres gældende, hvis lejen var den, der kunne opnås i det frie marked. Pligten afskar jo netop tjenestemanden fra at vælge den boligtype, der i henseende til størrelse, indretning og pris passede ham.
- 4) Med hensyn til spørgsmålet om i særlige tilfælde at forhøje boligfradraget henstillede kommissionen, at boliger, der stod i misforhold til tjenstemandens løn, søgtes ændret. Hvis repræsentative forhold bevirkede, at boligen ikke burde formindskes, kunne man ikke med rimelighed forhøje lejen, da en sådan bolig i stedet for at være en fordel for tjenestemanden betød en økonomisk byrde for ham.

Ved *ændringsforslag til tjenstemandsloven af 1946* blev de af udvalget med kommissionens tiltrædelse fremsatte forslag til ændring af § 36 gennemført i 1947, således at lovkriteriet for indretning af tjenesteboliger nu er, at tjenestemanden også uden for den egentlige tjenestetid skal føre et effektivt tilsyn med den virksomhed, han leder

eller overvåger, *eller at* i særlige tilfælde hensynet til tjenestens tarv på anden måde gør tjenestebolig påkrævet.

Spareudvalget af 28. april 1950 har senere beskæftiget sig med tjenesteboligproblemerne (side 71-73 og 137-39).

Udvalget fastslog, at tjenesteboligudvalgets undersøgelser viste, at der forefandtes et ikke ubetydeligt antal tjenesteboliger, der burde være tildelt som lejeboliger, idet tjenesteboligkriteriet ikke var til stede.

Endvidere fremhævedes, at et ikke ubetydeligt antal tjenesteboliger var for store og burde gøres mindre såvel af økonomiske grunde som af hensyn til tjenstemændene, der skulle bebo dem.

Spareudvalget henstillede, at der snarest foretoges en gennemgang af samtlige tjenesteboliger med henblik på, i hvilken udstrækning disse opfylder de i loven fastsatte kriterier, idet udvalget herved forudsatte, at eventuel nedlæggelse af tjenesteboliger først fandt sted ved ledighed.

Spareudvalget henstillede endvidere, at det samtidig undersøgtes, om der var mulighed for at reducere de store - især ældre - tjenesteboliger, således at der eventuelt kunne afgives plads til andre formål, eksempelvis til udvidelse af kontorer, der er knyttet til de pågældende boliger.

Endelig henstillede spareudvalget, at der under hensyn til det høje byggeomkostningsniveau og den på boligområdet stedfundne udvikling hen imod mindre omfangsrige boligtyper foretoges en kritisk gennemgang af de enkelte styrelses normer for indretning af nye tjenesteboliger.

Disse opgaver omfattes af kommissoriet for udvalget af 17. november 1952.

B. Lejeboliger.

Boligudvalget af 1937 har især undersøgt:

- 1) efter hvilke synspunkter der er tilvejebragt lejeboliger i de enkelte styrelser, og
- 2) om vilkårene afviger fra de for almindelig udlejning gældende økonomiske hensyn.

ad 1)

Udvalget udtalte, at lejeboliger er oprettet *dels* under hensyn til vanskelighederne for de pågældende tjenestemænd ved på stedet at skaffe sig en passende bolig til en pris, der står i rimeligt forhold til deres lønning, *dels* for at få udnyttet en tilstedeværende boligreserve, som ellers ville henstå ubenyttet eller blive anvendt til formål, som ville være i strid med statens interesser.

Udvalgets konklusion gik ud på, at den daværende ordning af statens lejeboliger i det væsentlige ikke kunne gøres til genstand for berettiget kritik.

Udvalget fremsatte dog for de enkelte styrelser vedkommende konkrete forslag til ændringer.

ad 2)

Den fastsatte husleje var efter udvalgets opfattelse ansat relativt lavt, og udvalget fremhævede ønskeligheden af, at man *fremtidig* inden for de enkelte styrelser med passende mellemrum foretog en gennemgang og regulering af disse huslejer med det formål bl. a. at sikre, at lejen står i passende forhold til boligprisen på stedet.

Udvalget af 1937 fremhævede iøvrigt det almindelige synspunkt, at det i de tilfælde, hvor der i en statsbygning findes lokaler, som den pågældende styrelse ikke direkte udnytter, som regel vil være i statens interesse, at disse lokaler overlades andre statsinstitutioner til direkte statsformål, d. v. s. til kontorer og lign., og kun udlejes til bolig, for så vidt og så længe den førstnævnte mulighed ikke er til stede.

Lønningskommissionen af 1945 tiltrådte principielt 1937-udvalgets bemærkninger om lejeboliger, men tilføjede, at det for kommissionen var oplyst, at udvalgets forslag om fremtidig regulering af huslejens størrelse i første række tilsigtede regulering, når pris- og huslejeniveauet efter krigen havde stabiliseret sig. Kommissionen sluttede sig hertil.

Spareudvalget af 1950's udtalelser ved-

rørende lejeboliger angik fortrinsvis spørgsmålet om lejens størrelse.

Særlig fremhævedes forholdene ved statsbanerne. Udvalgets betænkning, side 71-73, indeholdt en redegørelse fra generaldirektoratet om lejen af lejeboliger. Det fremgik heraf, at lejeafgifterne var fastsat af det i 1923 nedsatte »Statsbanernes Lejeboligudvalg«. For afgiftens størrelse var fastsat et maksimalt og et minimalt beløb, der udregnede i forhold til de dagældende gennemsnitslønninger for de forskellige grupper af lønningsklasser, jfr. betænkningens side 72.

De bestående lejer måtte karakteriseres som lave, og generaldirektoratet rejste i 1948 spørgsmål om en revision. Da imidlertid hele lejelovgivningen på daværende tidspunkt var genstand for nærmere undersøgelse, blev spørgsmålet stillet i bero.

Spareudvalget fremhævede, at da det ved en højesteretsdom i 1922 var fastslået, at statens lejeboliger var undergivet den almindelige huslejelovgivning, måtte grundlaget for en særlig forhøjelse - så længe andet ikke var bestemt ved særlig lov - søges i loven om leje af 14. juni 1951.

Udvalget fastslog, at der ifølge den nævnte lov *ikke* var mulighed for at forhøje lejen for lejligheder, der var udlejet efter 1. januar 1946. Såfremt lejligheden var eller havde været udlejet den 1. september 1939, var der adgang til at foretage en forhøjelse, men i en række tilfælde måtte huslejenævnets samtykke indhentes. Dette gjaldt også, såfremt lejen agtedes forhøjet for lejligheder udført i tiden fra 1. september 1939, men inden 1. januar 1946, i hvilket fald lejen højst kunne forhøjes med 3½ pct.

Spareudvalget fandt, at der herefter i og for sig ikke ville være noget til hinder for, at styrelserne anmodedes om at foretage forhøjelse efter de i lejeloven fastsatte bestemmelser, idet der dog for statsbanernes vedkommende, da lejereglerne var fastsat på grundlag af en i 1923 med personaleorganisationerne truffet overenskomst, først måtte forhandles med disse om spørgsmålet.

Udvalget anså dog den anførte fremgangs-

måde for uhensigtsmæssig, idet der gennem forelæggelse af et stort antal huslejespørgsmål for de lokale huslejenævn ville fremkomme mange uensartede afgørelser, hvilket ville medføre vanskeligheder for de statsstyrelser, der, som f. eks. statsbanerne, har deres lejeboliger fordelt over hele landet og af hensyn til nødvendigheden af omflytninger inden for personalet har fastsat lejen efter ensartede retningslinier.

Udvalget anså det endvidere for utilfredsstillende, at der efter lejeloven — som anført foran — kun var en meget begrænset adgang til at foretage en forhøjelse af lejen for de boliger, der var taget i brug i tiden fra 1. september 1939 til 1. januar 1946, og at lejen for boliger, der var taget i brug efter sidstnævnte dato, overhovedet ikke kunne forhøjes.

Udvalget fremhævede i denne forbindelse, at det i særlig grad var utilfredsstillende, at

lejen for statsbanernes lejeboliger stadig fastsattes i overensstemmelse med den i 1923 fastsatte norm, hvorved der kun opnåedes en uforholdsmæssigt ringe forrentning af den i disse boliger investerede kapital.

Spareudvalget gav intet positivt forslag til løsning af de fremdragne problemer, men fastslog, at der var trang til en samlet ordning, der *dels* imødekom de særlige hensyn, statstjenesten kræver vedrørende omflytninger af personalet mellem tjenestesteder forskellige steder i landet, *dels* tilvejebragte en efter forholdene rimelig lejebetaling.

Spareudvalget henstillede, at der blev nedsat et særligt udvalg til undersøgelse af dette spørgsmål i forbindelse med en gennemgang af forholdene vedrørende tjenesteboligerne.

De nævnte opgaver vedrørende lejeboligerne omfattes af kommissoriet for udvalget af 17. november 1952.

II. NÆRVÆRENDE UDVALGS ARBEJDE.

For på et tilstrækkelig sikkert grundlag at kunne løse de opgaver, der ifølge kommissoriet er pålagt udvalget, har man fundet det påkrævet, at der fra styrelserne blev givet nærmere oplysninger om hver enkelt af statens tjeneste- og lejeboliger. Der blev derfor udarbejdet spørgeskemaer for de to boligkategorier, og disse skemaer blev udsendt med udvalgets skrivelse af 18. februar 1953, jfr. bilag 1.

Udvalget modtog ialt 3250 besvarede skemaer for tjenesteboliger og 4744 for lejeboliger. I bilag 2 er angivet, hvorledes antallet af tjeneste- og lejeboliger fordeler sig på de forskellige styrelser.

Udvalget har i det følgende behandlet de to boliggrupper i hver sit afsnit.

1. TJENESTEBOLIGER

A. Udvalgets overvejelser og forslag vedrørende spørgsmål af almindelig eller principiel karakter.

Kriteriet.

Som nævnt foran tiltrådte lønningskommissionen af 1943 det af boligudvalget af 1937 fremsatte forslag, der i 1947 indføjedes i tjenestemandsløven som ændring af § 36. Kriteriet for indretning af tjenestebolig er således nu: *at tjenestemanden også uden for den egentlige tjenestetid skal føre et effektivt tilsyn med den virksomhed, han leder eller overvåger, eller at i særlige tilfælde hensynet til tjenestens tarv på anden måde gør tjenestebolig påkrævet.*

I henhold til det nærværende udvalg givne

kommissorium er der som nærmere omtalt nedenfor under afsnit **III** foretaget en gennemgang af de under de enkelte styrelser hørende tjenesteboliger med henblik på spørgsmålet om, i hvilken udstrækning disse boliger opfylder kriteriet i tjenestemandsløvens § 36.

Gennemgangen har vist, at opretholdelsen af størsteparten af boligerne er motiveret med en pligt for de pågældende tjenestemænd til også uden for den almindelige tjenestetid at føre tilsyn med pågældende virksomhed.

De tjenestemænd, hvem en sådan tilsynspligt påhviler, tilhører navnlig grupper som vagtmestre, maskinmestre, pedeller, portnere og lign. Tilsynspligt er imidlertid også i vidt omfang angivet som begrundelse for opretholdelse af tjenestebolig for andre grupper af tjenestemænd såsom inspektører ved fængsler, hospitaler og lign., forstandere for statsungdomshjem, forsøgsstationer og seminarier, skovridere og skovfogder m. fl.

Udvalget må erkende, at der også for de sidstnævnte grupperes vedkommende i vidt omfang må siges at foreligge en under hensyn til de pågældendes stilling naturlig tilsynspligt, der ligesom for de først nævnte grupper kan begrunde opretholdelse af tjenestebolig. Udvalget har dog ved gennemgangen af de enkelte styrelseres boliger fundet anledning til at henstille, at nogle boliger, hvis opretholdelse motiveres med tilsynspligt, ved ledighed nedlægges eller overgår til lejeboliggruppen, idet kriteriet ikke kan anses for opfyldt, jfr. bemærkningerne nedenfor til de enkelte styrelseres boliger.

til at deltage i vedligeholdelsesudgifterne var, at ordningen med fuld vedligeholdelsespligt for staten efter kommissionens mening ikke var egnet til at fremkalde varsomhed hos tjenestemændene med hensyn til boligens behandling eller mådehold i henseende til krav om vedligeholdelsesarbejder.

Den ved 1922-loven indførte bestemmelse om vedligeholdelsespligten blev heller ikke ændret ved tjenestemandslovens revision i 1927 og 1931.

Boligudvalget af 1937 behandlede indgående spørgsmålet om, hvorvidt der kunne siges at være grundlag for forhøjelse af det almindelige boligbidrag. Udvalget kunne som hovedregel tiltræde de hidtidige synspunkter, hvorefter det normalt burde være et økonomisk gode for tjenestemanden at få tildelt tjenestebolig, bl. a. under hensyn til, at der pålægges ham visse pligter, ligesom den omstændighed, at tjenestemanden er pligtig at indflytte i den til stillingen knyttede bolig, som regel uden at have haft indflydelse på dennes størrelse, indretning og beliggenhed, også begrundet, at boligbidraget ikke ubetinget sættes i forhold til boligværdien i lighed med lejen i private lejemål, men fastsættes i forhold til tjenestemandens løn.

Udvalget pegede dog på, at opmærksomheden burde være henvendt på, at der ikke fremkom et åbenbart misforhold mellem det økonomiske gode, en tjenestemand opnåede ved tildeling af tjenestebolig, og de forpligtelser, der pålagdes ham, idet der så kunne fremkomme en ikke motiveret forskelsbehandling af tjenestemænd med og uden tjenestebolig. Man henviste i denne forbindelse til, at udviklingen var gået i retning af, at tjenestemænd i lighed med andre lejere benyttede en stigende del af deres løn til bolig. Endvidere var de gældende boligbidragssatser indført på et tidspunkt, da der kun fandtes meget få lejligheder med centralvarme, bad m. v., medens sådanne installationer i de sidste årtier var blevet betydelig mere almindelige.

Medens der efter 1937-udvalgets mening ikke var sket en sådan forskydning mellem

lejeniveauet for gamle ejendomme og tjenestemændenes lønniveau, at der kunne siges at være grundlag for en forhøjelse af boligbidraget for gammeldags indrettede tjenesteboliger, af hvilke der stadig fandtes et betydeligt antal, var der for moderne indrettede lejligheder indtrådt en så væsentlig stigning i lejeniveauet set i forhold til den løn, hvoraf boligbidraget skulle afholdes, at man i udvalget overvejede en generel forhøjelse af boligbidraget for moderne indrettede tjenesteboliger. Der kunne dog ikke inden for udvalget opnås enighed om en sådan ordning, men udvalget enedes om at foreslå, at der i lighed med den dagældende bestemmelse om nedsættelse af det normale bidrag under særlige forhold blev givet adgang til i særlige tilfælde at forhøje det normale bidrag, hvor boligens lejeværdi skønnedes at ligge væsentligt over boligbidraget.

For så vidt angår vedligeholdelsespligten overvejede man i udvalget af 1937, hvorvidt man burde opretholde bestemmelsen om tjenestemandens bidrag til den indre vedligeholdelse af boligen, eller om man i overensstemmelse med den ved tjenestemandsloven af 1919 hjemlede ordning burde frafalde dette særlige bidrag mod en mindre forhøjelse af det faste bidrag. Til støtte for en ophævelse af tjenestemandens vedligeholdelsespligt var bl. a. henvist til, at 40 pct-bidraget fra tjenestemændene faktisk kun havde indbragt staten relativt små beløb, hvilket formentlig stod i forbindelse med, at påkrævede årlige vedligeholdelsesarbejder ofte blev udskudt til udførelse i forbindelse med hovedstandsættelser, særlig i tilknytning til embedsskifter.

Alle forhold taget i betragtning, herunder hensynet til at gøre boligens bruger interesseret i, at kravene om udførelse af vedligeholdelsesarbejder holdes inden for passende grænser, mente udvalget dog at kunne anbefale, at man principielt blev stående ved den gældende ordning.

I tilfælde, hvor tjenestemandens andel i vedligeholdelsesudgifterne bortfalder som følge af, at tjenestebolig er indrettet i en af staten lejet bolig, foreslog udvalget, at de

pågældende tjenestemænd ydede et forhøjet boligbidrag på henholdsvis 12½ pct. og 8Vs pct.

I overensstemmelse med udvalgets forslag blev der i *tjenestemandsløven af 1946*, § 36, stk. 4 og 5, optaget følgende bestemmelser:

»Stk. 4. For en tjenestemand, hvem der tildeles tjenestebolig med eller uden have, skal der i lønnen fradrages et boligbidrag svarende til 12 pct. af tjenestemandens grundløn samt det til denne knyttede almindelige pensionsgivende løntillæg, jfr. § 99, for så vidt boligen er indrettet til en tjenestemand med familie, eller 8 pct., hvis boligen er indrettet til en ugift. Hvor der ydes logi, uden at boligen har karakter af en selvstændig lejlighed, fastsættes fradraget af styrelsen under hensyn til stedets og logiets beskaffenhed.

Stk. 5. For så vidt en tjenestebolig skønnes at have en ikke uvæsentlig mindre lejeværdi end det fradrag, der beregnes efter stk. 4, kan der ved finanslov træffes bestemmelse om nedsættelse af normalbidraget efter stk. 4 med indtil 50 pct. Såfremt en tjenestebolig omvendt skønnes at have en lejeværdi, der ligger væsentligt over bidraget, og der iøvrigt foreligger særlige forhold, som gør det urimeligt, at der alene opkræves normalt boligbidrag, kan der - ligeledes med hjemmel på finanslov — træffes bestemmelse om en passende forhøjelse af normalbidraget.«

Nærværende udvalg har ved sin gennemgang af samtlige styrelseres tjenesteboliger dannet sig det indtryk, at de nuværende boligbidrag i langt de fleste tilfælde er meget lave, når henses til boligernes størrelse, indretning m. m. Dette bestyrkes ved det foreliggende talmateriale, jfr. bilag 3, hvoraf fremgår, at den del af tjenestemandens bruttoindtægt, der i 1956 medgik til betaling af boligbidraget for en tjenestebolig, var væsentlig mindre end den del, han måtte betale i 1946. Endvidere kan anføres, at brugere af tjenesteboliger gennem dyrtidsreguleringen har fået dækning for en boligudgift, som de ved den nuværende beregningsmåde ikke har deltaget i. Endelig kan der henvises til udviklingen i det almindelige pris- og huslejeniveau. Det samlede detailprisindex var i januar 1946 290 og index for boligudgifterne 270; i januar 1956 var de tilsvarende tal 415

og 388. Den procentvise stigning for begge index androg således i den forløbne tid ca. 43 pct.

Selv om der ved bidragets fastsættelse bør tages et rimeligt hensyn til, at den pågældende tjenestemand er forpligtet til at indflytte i den til stillingen knyttede bolig, som regel uden at have haft indflydelse på dennes størrelse, indretning og beliggenhed, synes der efter det ovenfor oplyste at være sagligt grundlag for en væsentlig forhøjelse af boligbidragene.

En forhøjelse af bidragene ved påny at fastsætte en generel procent af visse lønningsbestanddele vil efter udvalgets opfattelse for det første - som under den nuværende ordning - medføre det lidet rimelige, at der skal betales samme bidrag for gamle og nye boliger. *) Hertil kommer, at det på grund af de forestående ændringer i lønningsbestanddele og lønningsrammer er særdeles vanskeligt for udvalget at stille forslag om en konkret udformning af en fremtidig boligbidragsberegning, der kan sikre rimelige resultater. Endvidere bør boligbidragene for tjenesteboliger harmonere med lejen for statens lejeboliger, således som denne vil være efter de forhøjelser, der som omtalt nedenfor er foretaget med centralorganisationernes tilslutning.

På denne baggrund finder udvalget som den mest hensigtsmæssige løsning at måtte foreslå, at tjenestemænd for brugen af tjenestebolig fremtidig betaler et vederlag, der fastsættes efter lignende retningslinier, som nu er indført for lejeboligernes vedkommende. Herved vil man samtidig tilgodese det efter udvalgets opfattelse rimelige hensyn, at boligens størrelse og standard bliver afgørende for beregningen af det vederlag, brugeren skal erlægge.

Det forudsættes herved, at reglen i tjenestemandsløvens § 87 om nedsættelse af stedtillægget for tjenestemænd, der har tjenestebolig, bortfalder.

Da der imidlertid dels består en pligt for

*) Antallet af gammeldags og moderne lejligheder er ifølge det til udvalget indkomne materiale opgjort til henholdsvis 1616 og 1414.

tjenestemanden til at flytte ind i den til stillingen knyttede tjenestebolig og dels påhviler ham tjenstlige pligter uden for den egentlige tjenestetid, finder udvalget det rimeligt, at der tages hensyn hertil derved, at bidraget for en tjenestebolig fastsættes to satser lavere end den for en tilsvarende leje- bolig gældende leje.

Med hensyn til brugerens vedligeholdelsespligt er det udvalget bekendt, at den nu-gældende ordning, hvorefter tjenestemanden udreder 40 pct. af de med boligens indre vedligeholdelse forbundne udgifter, har medført, at hensigtsmæssige vedligeholdelsesarbejder til økonomisk skade for staten ofte udskydes til udførelse i tilknytning til hoved- istandsættelser, særlig i tilfælde af embeds- skifte. Det kan således nævnes, at det af det indkomne materiale fremgår, at der siden 1. april 1946 og indtil 1953/54 er anvendt et beløb af ialt ca. 6.266.000 kr. til hoved- istandsættelse af 1476 tjenesteboliger. En oversigt over, hvorledes nævnte beløb for- deler sig på de enkelte styrelser, og hvor meget der gennemsnitlig er anvendt på bo- lighederne, vedlægges som bilag 4.

Udvalget finder, at der er grund til at foretage en ændring i den bestående ordning. At lade tjenestemanden overtage hele den indre vedligeholdelse samt deltage i hoved- istandsættelsesudgifterne ville være i overens- stemmelse med den praksis, der undertiden anvendes ved udlejning i det almindelige bo- ligmarked, og kunne formodes at gøre tjene- stemanden mere interesseret i boligens be- handling. Fordelene ved en sådan ordning vil efter udvalgets opfattelse imidlertid ikke opveje de betydelige ulemper, der vil være forbundet med administrationen af denne, bl. a. fordi den fremgangsmåde, der i så hen- seende undertiden anvendes ved udlejning i det almindelige boligmarked (forudbetaling ved indflytning), ikke lader sig overføre til tjenesteboligområdet. Udvalget vil foreslå, at staten fremtidig overtager den fulde vedlige- holdelse af tjenesteboligerne, og at brugeren gennem sit ordinære boligbidrag yder et pas- sende tilskud til vedligeholdelsen. En ord- ning med fuld vedligeholdelsespligt for sta-

ten vil harmonere med den ovenfor fore- slåede boligbidragsordning, idet det ved de for statens lejeboliger fastsatte lejesatser er forudsat, at staten har den fulde vedligehol- delse af boligerne.

En sådan ordning vil vel ikke tilgodese hensynet til at gøre boligens bruger interes- seret i at holde kravene om vedligeholdelses- arbejder inden for passende rammer, men skulle til gengæld medføre, at hensigtsmæs- sige vedligeholdelsesarbejder ikke udskydes og derved øger kravene om hovedistandsæt- telser. Ordningen skulle følgelig medvirke til en mere økonomisk og tilfredsstillende vedligeholdelse af boligerne, og opgivelsen af brugernes deltagelse i udgifterne skulle ikke behøve at medføre urimelige vedlige- holdelsesudgifter. Udvalget har ved de efter- følgende forslag til boligbidrag forudsat, at staten foretager fornyelse af tapet, ma- ling og anden istandsættelse som følge af forringelse ved slid og ælde, så ofte sådant sædvanemæssigt anses for påkrævet i til- svarende private lejligheder.

Udvalget vil i overensstemmelse hermed foreslå, at tjenestemandsslovens § 36, stk. 4—6 udgår og erstattes af følgende bestem- melser:

»Stk. 4. For en tjenestemand, hvem der til- deles tjenestebolig med eller uden have, skal der i lønnen fradrages et boligbidrag, der fastsættes under hensyn til boligens størrelse, alder, kvali- tet og udstyr.

De nærmere regler om bidragets fastsættelse udfærdiges af finansministeren efter stedfun- den forhandling med den pågældende forhandlings- berettigede centralorganisation af tjenestemænd. Ændringer i bidragets størrelse kan gennemføres efter regler, der på tilsvarende måde fastsættes af finansministeren.

Hvor der ydes logi, uden at boligen har ka- rakter af en selvstændig lejlighed, fastsættes fradraget af styrelsen under hensyn til stedets og logiets beskaffenhed.

Stk. 5. Den ydre og indre vedligeholdelse af tjenesteboliger påhviler staten. Skatter og af- gifter, som påhviler staten som ejer af ejen- domme, hvori en tjenestebolig er beliggende, udredes af staten uden refusion fra tjenesteman- den. For tjenesteboliger med jordtilliggende for-

deles skatter og afgifter efter vedkommende ministers nærmere bestemmelse således, at kun en til boligen svarende forholdsmæssig del udredes af staten, jfr. § 37, stk. 4.«

Paragraffens øvrige bestemmelser forbliver uændrede, idet dog ordene: »bidraget til vedligeholdelse efter stk. 6 og eventuelt« i det nugældende stk. 9 udgår. Nugældende stk. 7, 8 og 9 ændres samtidig til stk. 6, 7 og 8.

Haver.

Gennemgangen har vist, at der til mange af tjenesteboligerne hører betydelige havearealer; i adskillige tilfælde af en størrelse, der går udover, hvad der må anses for rimeligt.

Som det fremgår af bemærkningerne nedenfor til de enkelte styrelser, vanskeliggøres eventuelt frasalg eller anden anvendelse af haverne ofte af disses beliggenhed, eller fordi haverne er fredet eller udlagt som parker. I enkelte tilfælde er muligheden for reduktion blevet udnyttet. Udvalget skal henstille, at styrelserne i videre omfang end hidtil undersøger mulighederne for at frasælge eller finde anden i økonomisk henseende hensigtsmæssig udnyttelse for dele af store havearealer; en reduktion må iøvrigt ofte anses for ønskelig for tjenestemændene, idet vedligeholdelsesudgifterne ikke kan afholdes af styrelsen.

Garager.

I finansministeriets regulativ af 7. juli 1948 er der i § 1 nærmere opregnet, hvad der hører til en tjenestebolig. Uanset at det faste boligbidrag ikke forudsættes at omfatte garager, har man i adskillige tilfælde undladt at opkræve særskilt bidrag for de til tjenesteboliger hørende garager.

Udvalget finder, at der i almindelighed for en til en tjenestebolig hørende garage bør betales en leje af for tiden 300 kr. årlig. I denne forbindelse bemærkes iøvrigt, at de tjenestemænd, som har tjenstlig kørsel, gennem den faste kilometergodtgørelse for de første 7000 km får dækning for en beregnet garageudgift på 300 kr. årlig.

Udvalget er klar over, at det i det enkelte

tilfælde kan bero på et skøn, om det forhåndenværende opbevaringssted for et motor-køretøj kan betegnes som en garage, idet vognporte o. lign. efter udvalgets opfattelse ikke altid kan betragtes som garager.

Det er udvalgets opfattelse, at udviklingen har ført med sig, at man ikke længere kan fastholde det hidtil i praksis almindelig gennemførte standpunkt, at der ikke bør bygges garager til tjenesteboliger. De boliger, som tjenestemændene, hvis de var frit stillet, ville leje, vil ofte være forsynet med garage eller være således beliggende, at garage kan lejes i rimelig nærhed af boligen.

Det er derfor efter udvalgets opfattelse naturligt, at man ved fremtidig bygning af tjenesteboliger bygger garager i et antal, der står i rimeligt forhold til antallet af tjenesteboliger i den pågældende lokalitet. Ved fastsættelsen af, hvor mange garager der bør bygges, bør der tages hensyn til tjenesteboligernes beliggenhed, og herunder især muligheden for de pågældende tjenestemænd for at leje garage i nærheden af tjenesteboligen på privat basis.

Det vil næppe være hensigtsmæssigt at knytte sådanne garager til bestemte tjenesteboliger.

Regler for opsigelse.

I tjenestemandslovens § 36, stk. 2, er fastsat, at der med hjemmel på finanslov kan træffes bestemmelse om nedlæggelse af bestående tjenesteboliger. Endvidere er i § 20, stk. 2, i finansministeriets regulativ af 7. juli 1948 vedrørende indflytning i, brug og vedligeholdelse af, tilsyn med samt aflevering af statens tjenesteboliger bestemt, at en tjenestebolig og det dertil knyttede areal til en, hver tid kan inddrages. Der er derimod ikke fastsat regler for opsigelse af en bruger af en tjenestebolig.

Udvalget har overvejet, hvorvidt der bør tilvejebringes en almindelig adgang for styrelserne til at opsiges en bruger af en tjenestebolig, idet der kan forekomme særlige tilfælde, hvor tjenstlige grunde gør det påkrævet, at boligen stilles til rådighed for en anden bruger eller til et andet formål.

På grund af tjenesteboligens særlige **tilknytning** til den pågældende tjenestemandsstilling er udvalget klar over, at der for tjenesteboligområdet må gælde andre regler end **for** statens lejeboliger, hvor der kan foretages opsigelse efter de i lejeloven fastsatte regler. Udvalget mener ikke at kunne gå ind for en almindelig opsigelsesadgang ved tjenesteboliger, men foreslår, at der tilvejebringes hjemmel for, at der i tilfælde, hvor et brugerforhold af tjenstlige grunde ønskes bragt til ophør, med tilslutning af finansministeriet efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet kan ske opsigelse med 6 måneders varsel. Det forudsættes herved, at der skabes mulighed for indtil videre at kunne tillægge den tjenestemand, der ved opsigelsen får forøgede boligudgifter, et personligt tillæg til hel eller delvis dækning af disse. Den foreslåede opsigelsesadgang omfatter ikke den almindelige adgang til opsigelse i tilfælde af forflytninger, afgang på grund af alder, sygdom o. 1.

Regler for fremleje.

I finansministeriets tidligere nævnte tjenesteboligregulativ af 7. juli 1948 er i § 6 bestemt, at fremleje eller fremlån af hele tjenesteboligen ikke er tilladt. Det er ej heller tilladt at udleje eller udlåne en del af tjenesteboligen uden vedkommende styrelses samtykke.

Udvalget finder, at disse bestemmelser fortsat bør gælde.

Der har hidtil ikke været fastsat regler om fremlejeindtægter; disse er fuldtud tilfaldet fremlejereren. Udvalget finder det imidlertid rimeligt, at der ligesom ved private lejemål erlægges en fremlejeafgift under hensyn til den yderligere slitage, boligen undergår. Spørgsmålet om størrelsen af en eventuel fremlejeafgift finder udvalget bør afgøres af vedkommende styrelse, der i tvivlstilfælde kan forelægge sagen for finansministeriet.

Normer for tjenesteboligernes størrelse.

Lønningskommissionen af 1917 udtalte med hensyn til størrelsen af tjenesteboliger,

at disse efter kommissionens skøn ofte indrettedes således, at de efter antallet af værelser og udstyr lå over, hvad der svarede til vedkommende tjenestestillings økonomiske vilkår. Dette måtte efter kommissionens mening anses for uheldigt, såvel af hensyn til staten, der derved fik større udgifter end påkrævet, som af hensyn til tjenestemanden, for hvem det ikke er nogen fordel at skulle benytte en tjenestebolig, som han måske ikke kan møblere, og som det koster mere at holde, end han kan afse af sin lønning.

Kommissionen henstillede derfor, at der fremtidig vistes dette forhold megen opmærksomhed.

Boligudvalget af 1937 anførte lignende synspunkter som lønningskommissionen af 1917 og fastslog, at en tjenestebolig ikke burde være større end den bolig, tjenestemanden efter stillingens karakter og boligforholdene på stedet måtte antages selv at ville have lejet, såfremt tjenestebolig ikke var stillet til rådighed for ham. Undtagelse herfra burde efter udvalgets opfattelse kun gøres, hvor der i statens interesse måtte tages særlige hensyn til repræsentative forpligtelser.

Lønningskommissionen af 1943 fjøede til 1937-udvalgets ovennævnte synspunkt den bemærkning, at en alt for strikte gennemførelse af princippet om, at tjenesteboligen burde svare til den bolig, tjenestemanden måtte antages selv at ville have lejet, navnlig for de mindre boligens vedkommende kunne medføre, at der ved nyindretning af boliger i København og de større byer måtte regnes med en ikke ringe nedgang i de hidtil tilvante boligstørrelser. De særlige forhold for tjenesteboligernes vedkommende kunne efter kommissionens opfattelse gøre det vanskeligt at nå ned til et sådant minimum. Da tjenestemanden har pligt til at overtage boligen, måtte den have en sådan størrelse, at også en nogenlunde stor familie kunne bo den. Den store familie ville, hvis tjenestebolig ikke fandtes, have mulighed for at finde en større, men umoderne lejlighed, hvilket man ved pligten til at overtage tjenesteboligen afskar tjenestemanden fra. Dette spørgsmål

ville imidlertid ifølge kommissionen løse sig af sig selv, hvis man kom ind på at fastsætte normer for boligstørrelsen til de forskellige tjenestemandskategorier.

I finansministeriets regulativ af 7. juli 1948 vedrørende indflytning i, brug og vedligeholdelse af, tilsyn med samt aflevering af statens tjenesteboliger er i § 2 alene givet en almindelig bestemmelse om tjenesteboligers størrelse, idet det her udtales, »at tjenesteboligen bør være af en sådan størrelse, som tjenestemanden efter sin stillings karakter og boligforholdene på stedet må antages at ville have lejet, såfremt tjenestebolig ikke var stillet til rådighed for ham.«

Nærværende udvalg har konstateret, at faste størrelsesnormer for boligerne er gennemført ved statsbanerne, post- og telegrafvæsenet samt forsvarsministeriet. Disse styrelser, der har et selvstændigt bygningsvæsen, har som omtalt nedenfor side 27, 28 og 38 afpasset boligernes størrelse efter de forskellige tjenestemandskategorier.

Ved opførelse af boliger inden for de øvrige styrelser, hvor man efter det for udvalget oplyste ikke hidtil har haft faste normer, skal projekterne efter gennemførelsen af lov nr. 294 af 6. juli 1942 om statens bygningsvæsen, jfr. lov nr. 117 af 31. marts 1952, forelægges for boligministeriet til bedømmelse med henblik på en i teknisk og økonomisk henseende rimelig udførelse. Boligministeriet har ved sin administration af disse sager stræbt hen imod fastlæggelse af visse normer, således at der for tjenestemandsgupper med nogenlunde samme lønningmæssige placering opføres boliger af omtrentlig samme størrelse. Således kan nævnes, at f. eks. størrelsen af boliger for rektorer og fængselsinspektører er søgt fastlagt til 150-160 m² bruttoetageareal.

Efter udvalgets opfattelse bør der ved opførelsen af nye boliger følges ensartede retningslinier, således at man for alle styrelser vedkommende opnår en ordening, hvorefter der fastsættes forskellige boligstørrelser for de forskellige tjenestemandskategorier. En sådan ordening vil ikke alene indebære administrative fordele for de enkelte styrelser

og bevillingsmyndighederne, men tillige imødekomme de særlige hensyn, statstjenesten kræver vedrørende omflytninger af personalet mellem tjenestesteder forskellige steder i landet.

Ved fastsættelsen af fremtidige størrelsesnormer bør der som allerede fremhævet af lønningsskommissionen af 1943 vel i almindelighed tages hensyn til, hvilken bolig tjenestemanden efter sin stillings karakter og boligforholdene på stedet måtte antages at ville have lejet, såfremt tjenestebolig ikke var stillet til rådighed for ham, men der må tillige som følge af tjenestemandens forpligtelse til at overtage boligen tages hensyn til, at boligen får en sådan størrelse, at også en nogenlunde stor familie kan bo den. Det må i denne forbindelse navnlig for så vidt angår de mindste boliger fremhæves, at boligen som hovedregel ikke i etageareal bør være mindre end, at en egentlig »familiebolig« kan indrettes, hvilket vil sige, at der bør være mulighed for indretning af passende opholdsrum for familien samt adskilte soverum for forældrene og for børn af hvert køn.

Ud fra disse hensyn har udvalget overvejet, hvilke normer det vil være rimeligt at fastlægge, og vil herefter foreslå følgende boligstørrelser for forskellige tjenestemandsgupper:

Grundløn :	Max. boligstørrelse : (Bruttoetageareal)
7800 kr. og højere	160 m ²
5040-7800 kr.	130 m ²
3120-5040 kr.	110 m ²
Indtil 3120 kr.	90 m ²

Når de fremtidige boligstørrelser er angivet i bruttoetageareal og ikke i værelseareal, der benyttes ved beregningen af boligbidraget, skyldes dette, at boligstørrelsen ved nybyggeri altid angives i bruttoetageareal, ligesom der ved sådant byggeri er et ret bestemt forhold mellem bruttoetageareal og værelseareal.

B. Gennemgangen af de enkelte styrelser boliger samt udvalgets bemærkninger.

LANDBRUGSMINISTERIET

Direktoratet for stats-skovbruget.

Kriteriet:

Under skovvæsenet er der tildelt skovridere og skovfogder tjenesteboliger. Herudover er der stillet boliger til rådighed for skovløbere, hvoraf ingen er tjenestemænd.

For samtlige indehavere af tjenesteboliger gælder, at de også uden for den egentlige tjenestetid skal føre effektivt tilsyn med distrikt og skovpart.

Skovløberne betaler ikke bidrag for boligen, idet denne indgår som en del af den samlede aflønning. Under hensyn til den dem påhvilende tilsynspligt og øvrige arbejdsopgaver må skovløberne nødvendigvis bo på skovens område i de til skovbruget knyttede boliger, og udvalget finder det derfor forsvarligt at opretholde den bestående ordning.

Reduktion:

Skovrider- og skovfogdeboligerne er gennemgående ret store, men på grund af deres beliggenhed og indretning vil reduktion i almindelighed næppe være mulig.

Haver:

Til en række af tjenesteboligerne hører ret store haver. Det er oplyst, at skovvæsenet i vid udstrækning har inddraget og stadig har opmærksomheden henvendt på inddragning af dele af haver under skovarealerne. Udvalget kan tilslutte sig, at skovvæsenet fortsat søger at udnytte mulighederne for reduktion af havearealer.

Garager:

Til skovrider- og skovfogdeboliger hører i vidt omfang garager. Det er oplyst, at der i flere tilfælde kun er tale om vognporte; i

disse tilfælde finder udvalget ikke, at der er grund til at opkræve særskilt garageleje, jfr. iøvrigt foran side 17.

Normer for fremtidigt byggeri:

Statsskovbruget har ikke faste normer for boligstørrelser.

Klitdirektoratet.

Inden for klitvæsenet fordeler boligerne sig på følgende personalegrupper:

Klitdirektøren, forstfuldmægtigen ved Vejen klitplantage, klitplantører, klitfogder, ikke-tjenestemandsansatte plantørassistenter samt ikke-tjenestemandsansatte opsynsmænd og skovarbejdere.

Kriteriet:

Klitdirektørboligen er beliggende umiddelbart ved tjenestestedet, og udvalget finder intet at bemærke til opretholdelsen af denne bolig som tjenestebolig.

Derimod finder udvalget ikke tilstrækkelig motivering for, at den forstfuldmægtigen ved Vejen klitplantage tildelte tjenestebolig opretholdes som sådan. Landbrugsministeriet er enig med udvalget i, at boligen bør overgå til lejeboliggruppen.

De en række opsynsmænd og enkelte skovarbejdere tildelte boliger har været genstand for en nærmere drøftelse. De pågældende ikke-tjenestemænd betaler i vidt omfang ikke særligt vederlag for boligen, men denne indgår som en del af deres aflønning. Der er tildelt dette personale betroede arbejdsopgaver såsom opsyn, udlevering af brænde m. v. samt pligt til at være til rådighed på de ofte afsides beliggende plantager. Udvalget finder det forsvarligt, at man opretholder den nuværende ordning, hvorefter de bestående lejevilkår, til dels fribolig, indgår som en integrerende del af de pågældendes samlede lønordning. Dette gælder ligeledes de boliger, der er tildelt nogle ikke-tjenestemandsansatte plantørassistenter, der har en udstrakt tilsynspligt.

Boligbidrag:

For de ovennævnte tjenesteboliger for klitdirektøren og forstfuldmægtigen ved Vejen klitplantage er boligbidragene nedsat med henholdsvis 360 kr. og 276 kr. Motiveringen for denne nedsættelse oplyses at være, at boligerne er indrettet for henholdsvis en klitplantør og en opsynsmand. Da boligerne har henholdsvis 10 og 7 værelser og et værelseareal på henholdsvis 153 og 111 m², ses der ikke at være grundlag for en sådan nedsættelse, hvorfor udvalget skal henstille, at der fremtidig betales normalt boligbidrag for klitdirektørboligen, medens forstfuldmægtigens bolig som nævnt ovenfor bør overgå til lejeboligruppen.

Reduktion:

Flere boliger synes for store, bl. a. de klitplantørerne ved henholdsvis Bunken klitplantage og Ålbæk klitplantage tildelte tjenesteboliger (9 værelser og 8 værelser med værelsearealer på henholdsvis 136 m² og 132 m²). Landbrugsministeriet har oplyst, at en reduktion på grund af boligernes indretning ikke er mulig.

Normer for fremtidigt byggeri:

Der findes ikke faste normer for tjenesteboligernes størrelse.

Landbrugsministeriets forsøgsstationer.

Kriteriet:

Lederne af forsøgsstationerne (forstandere og forsøgsledere), portnere og enkelte assistenter har tjenesteboliger.

Udvalget kan tiltræde, at boligerne for lederne af forsøgsstationerne opretholdes som tjenesteboliger. For så vidt angår den forstanderen for statens forstlige forsøgsvesen tildelte tjenestebolig, hvis nødvendighed boligudvalget af 1937 fandt tvivlsom, har landbrugsministeriet anført, at forsøgsvesenet har sine forsøg spredt over hele landet, men at arbejdet ledes fra Springforbi, hvor også hovedparten af forsøgsresultaterne bearbejdes. Til forsøgsvesenet hører des-

uden en planteskole, hvilket også begrundet et tilsyn fra forstanderens side. Efter det således oplyste finder udvalget det rimeligt, at denne bolig i lighed med andre forstanderboliger opretholdes som tjenestebolig.

Udvalget har rejst spørgsmålet om, hvorvidt der er tilstrækkelig grund til at tillægge assistenter ved forsøgsstationerne tjenestebolig i de enkelte tilfælde, hvor forstanderen også bor ved forsøgsstationen. Landbrugsministeriet har herom oplyst, at en forsøgsstations mangeartede virksomhed bevirker, at adskillige funktioner falder uden for deri normale arbejdstid, herunder f. eks. tilsyn med og registrering af temperatur- og fugtighedsforhold i opbevaringsforsøg og i væksthuse samt tilsyn med elektriske termostater m. v. Hertil kommer det almindelige tilsyn med besætning og afgrøde, modtagelse af besøgende m. v. Disse opgaver kan ved større forsøgsstationer ikke varetages af lederen alene. På denne baggrund har man derfor gennem årene tilstræbt at få tilvejebragt boliger for i hvert fald een assistent ved sådanne forsøgsstationer.

Udvalget kan tilslutte sig disse synspunkter.

Reduktion:

Tjenesteboligernes størrelse har ikke givet udvalget anledning til at stille forslag om reduktion.

Normer for fremtidigt byggeri:

Der findes ikke faste normer for tjenesteboligernes størrelse.

Matrikelvæsenet i de sønderjydske landsdele.

Kriteriet:

2 amtslandinspektører (i Toftlund og Haderslev) har tjenesteboliger. Direktoratet for matrikelvæsenet har endvidere oplyst, at boligerne for amtslandinspektørerne i Åbenrå og Tønder, der formelt er lejeboliger, reelt betragtes som tjenesteboliger med sædvanligt boligbidrag.

Da amtslandinspektørernes boliger er be-

liggende i umiddelbar tilknytning til tjenestestedet, finder udvalget, at boligerne af hensyn til tjenestens tarv bør opretholdes som tjenesteboliger.

Landbohøjskolen.

Kriteriet:

Ved højskolen findes boliger for 2 professorer, 1 inspektør, 1 fuldmægtig, 1 arbejdsretmester, 1 maskinmester, 1 museumsmedhjælper, 1 gartner samt betjente og portnere.

Udvalget har ikke bemærkninger til de eksisterende boliger bortset fra følgende:

Boligen til fuldmægtigen.

Landbohøjskolen har oplyst, at boligen, der er beliggende ved Ågade, blev oprettet i 1918 i forbindelse med arealerhvervelserne ved Rolighedsvej-Ågade, idet man ønskede, at indehaveren af denne bolig førte opsyn med denne del af højskolens område. Inspektørboligen er beliggende ved administrationskontorerne ved højskolens område ved Grundtvigsvej, og det hævdes fra højskolens side, at det stadig er ønskeligt, at fuldmægtigen fra førstnævnte bolig udøver tilsyn med det ret store område, der er beliggende øst for Thorvaldsensvej.

Udvalget finder ikke, at der er tilstrækkeligt grundlag for opretholdelse af tjenestebolig for den pågældende, og foreslår den nedlagt.

Om de eksisterende tjenesteboliger for et antal betjente har højskolen oplyst, at det nuværende antal er nødvendigt, idet der skal være betjente til rådighed ved de forskellige klinikker.

Udvalget har intet at bemærke hertil.

Reduktion:

Boligernes størrelse har ikke givet udvalget anledning til at stille forslag om reduktion.

Normer for fremtidigt byggeri:

Der finder ikke faste normer for tjenesteboligernes størrelse.

INDENRIGSMINISTERIET

Overøvrighederne.

Kriteriet og reduktion:

Udvalget af 1937 angående statens tjenesteboliger m. v., hvis betænkning er optrykt som hovedbilag III i den af lønningskommissionen af 1943 afgivne betænkning 1, udtalte, at nævnte udvalg ikke kunne være enig i det af indenrigsministeriet dengang hævdede standpunkt, at kriterierne i tjenestemandsløvens § 36, stk. 1, var opfyldt for amtmændsboligernes vedkommende, men 1937-udvalget mente dog ikke at ville bestride, at andre tjenstlige hensyn kunne motivere, at der var tildelt amtmændene tjenestebolig.

Under nærværende udvalgs forhandlinger med indenrigsministeriet har dette fortsat hævdet den opfattelse, at kriterierne efter nævnte lovbestemmelse må siges at være til stede, i hvilken henseende ministeriet har fremhævet, at det særlig er den specielle tjenestes tarv, der gør tjenesteboliger for amtmænd påkrævede, og hensynet til tjenestens tarv skulle efter indenrigsministeriets opfattelse gøre sig gældende med en sådan styrke, at det ikke alene gør tjenesteboliger påkrævede, men også medfører nødvendigheden af, at disse boliger er af ekstraordinær størrelse og for visse lokaliteters vedkommende tillige udstyret med inventar.

I de senere år har indenrigsministeriet dog i tilfælde af embedsskifte hver gang søgt foreliggende muligheder for en reduktion af de meget store tjenesteboliger efterprøvet, og faktisk er på denne måde, hvor bolig og amtskontor er placeret inden for et og samme bygningskompleks, adskillige rum inddraget til kontorbrug.

Nærværende udvalg skønner ikke, at amtmændene i relation til deres kontorer eller virksomhed iøvrigt har en tilsynspligt, som i henseende til krav om tjenestebolig går videre end den, der påhviler andre højere administrative tjenestemænd, hvem der ikke er tillagt tjenestebolig. Grundlaget for tildeling af tjenestebolig skulle herefter i sær-

lig grad søges i de repræsentationsforpligtelser, der påhviler amtmændene.

At der gennem tiderne har påhvilet amtmændene repræsentative forpligtelser af ekstraordinær natur, står udvalget klart, men man mener, at udviklingen går i retning af en indskrænkning heri, ligesom man heller ikke ganske kan se bort fra den mulighed, at repræsentative forpligtelser kan effektueres på anden måde, f. eks. i til formålet i hvert enkelt tilfælde lejede lokaliteter.

Såfremt de anførte synspunkter tages som udgangspunkt, synes der efter kriteriet ikke at være tilstrækkelig grund til at oprette tjenesteboliger for amtmænd, ligesom de eksisterende tjenesteboliger ved embedsledighed bør søges nedlagt, eventuelt overføres til lejeboliggruppen. De boliger, som har en sådan tilknytning til amtskontorerne, at tjenestens tarv tilsiger, at boligen ikke udlejes til embedet uvedkommende formål, bør dog fortsat kunne benyttes som tjenestebolig for amtmanden som chef for pågældende kontor. Dersom udvidelse af amtskontorlokalerne på boligens bekostning findes påkrævet i et sådant omfang, at boligens størrelse reduceres så stærkt, at den ikke fremtidig findes passende for amtmandsstillingens indehaver, kan den eventuelt tjene som bolig for en tjenestemand ved amtskontoret.

Samrådets repræsentant i udvalget har givet udtryk for, at han deler indenrigsministeriets synspunkter med hensyn til amtmandsboligerne.

Haver:

For så vidt angår de amtmandsboliger tilagte haver bemærkes, at nogle haver forekommer at være rigeligt store. Arealernes beliggenhed kan sine steder gøre frasalgt umuligt, men udvalget finder, at opmærksomheden ved embedsskifte bør være henvendt på muligheden af en reduktion.

Civilforsvaret.

Kriteriet:

Under civilforsvaret er der oprettet tjenesteboliger for følgende: Kolonnechefer,

korpsmestre, en sektionschef, en sektionsleder samt en værkfører.

Det er oplyst, at der påhviler indehaverne af tjenesteboligerne tilsynspligt også uden for den almindelige tjenestetid, og udvalget kan derfor tiltræde opretholdelsen af boligerne.

Reduktion:

Boligernes størrelse har ikke givet udvalget anledning til forslag om reduktion.

Normer for fremtidigt byggeri:

Det er oplyst, at man såvel ved tildeling af som ved fastsættelsen af størrelsen af nye tjenesteboliger vil følge samme retningslinier som ved hæren, jfr. side 38. Boligerne vil derfor blive projekteret med følgende størrelser:

Bruttoetageareal.

Brigadechef. 150 m²

Kolonnechefer (souschefer og skolechefer). 125-130 m²

Kasernemestre og maskinmestre . 80 m²

Der henvises iøvrigt til foran side 19.

Seruminstitutet.

Kriteriet:

Udvalget finder intet at bemærke til opretholdelsen af de bestående tjenesteboliger (direktør, laborator, maskinmester, staldmester, kørselsleder samt formand).

Haver:

En del af den til direktørboligen hørende have (samlet areal 8550 m²) kunne ifølge indenrigsministeriet måske for tiden undværes, men arealet er den eneste mulighed for udvidelse af institutet og bør derfor efter ministeriets opfattelse ikke afhændes til anden side.

Udvalget finder intet at bemærke.

Normer for fremtidigt byggeri:

Indenrigsministeriet har ikke fastlagt normer for eventuelt fremtidigt byggeri ved seruminstitutet.

Kriteriet og reduktion:

Ved hospitalet er indrettet tjenesteboliger **for** overordnede læger, 1 hospitalsforvalter, 1 maskinmester, 1 portner, 1 chauffør og 1 hospitalsarbejder.

Udvalget har ikke fundet anledning til bemærkninger vedrørende disse tjenesteboliger, såvel med hensyn til kriteriet som spørgsmålet om reduktion.

Det er udvalget bekendt, at det i overenskomsten mellem Sygehusforeningen i Danmark og Den almindelige danske lægeforening vedrørende fastsættelse af ansættelsesvilkår for sygehusoverlæger er fastsat, at den boligmasse, der for tiden i og uden **for** sygehusene står til rådighed for overlæger, fortsat skal stå til rådighed for disse og fortrinsvis for kirurgiske overlæger.

Udvalget forudsætter, at statens praksis vedrørende tildeling af tjenesteboliger tillempestes således, at der bliver overensstemmelse med de af sygehusforeningen truffene aftaler.

Normer for fremtidigt byggeri:

Indenrigsministeriet har ikke aktuelle byggeplaner. Med hensyn til størrelsen af lægeboliger henvises til afsnittet foran side 19.

Fødselsanstalten i Jylland.

Kriteriet:

Ved fødselsanstalten er alene indrettet tjenestebolig for overlægen, en overjordemoder samt en maskinmester.

Reduktion:

Udvalget har intet at bemærke til opretholdelsen af disse tjenesteboliger samt størrelsen af disse.

Normer for fremtidigt byggeri:

Indenrigsministeriet har ikke aktuelle byggeplaner.

Kriteriet:

For embedslægerne i Farsø og Mariager er indrettet tjenesteboliger. Indenrigsministeriet har oplyst, at man anser det for vigtigt, at der kan stilles tjenestebolig til rådighed de pågældende steder, da det ofte viser sig at være vanskeligt at få disse stillinger besat med kvalificerede læger.

Efter udvalgets opfattelse burde boligerne imidlertid være tildelt de pågældende på lejeboligvilkår, hvorfor man skal henstille, at boligerne ved embedsskifte stilles til rådighed som lejeboliger.

Direktoratet for statens sindssygehospitaler.

Kriteriet.

Under statens sindssygeevæsen hører 7 sindssygehospitaler, men herudover er 2 under opførelse; til flere af sindssygehospitalerne er derhos knyttet plejehjem.

Af de 7 nævnte hospitaler er kun de 4 direkte opført til formålet, medens de øvrige 3 oprindeligt var opført til andet brug. De førstnævnte 4 er alle bygget på et tidspunkt, da opfattelsen var den, dels at sindssygehospitaler burde placeres på relativt afsides, men naturskønne steder, dels at det ville være til patienternes bedste, om så mange gifte funktionærer som muligt boede inden for det enkelte hospitals område, hvorved det oprindelige anstaltspræg tænkes mildnet. Dette medførte, at der oprindeligt var en relativt stor boligmasse til rådighed på hospitalerne, og fordi så mange af boligernes opførelsestidspunkt falder sammen med hospitalernes, er mange også relativt store. Alle boligerne med undtagelse af boligerne **for** yngre læger er derhos indtil 1953 givet som tjenesteboliger.

I de to af de tre oprindeligt til andet formål opførte hospitalskomplekser fandtes en række boliger, således at antallet af tjenesteboliger ved disse også har været relativt stort.

Nødvendigheden af at skaffe patientpladser, behandlings- og beskæftigelseslokaler samt boliger til det stadigt stigende antal læger har i tidens løb formindsket tjeneste-

boligernes antal og har også ved embeds-
ledighed gjort en formindskelse af visse boli-
ger mulig, og sindssygevesenet har til stadig-
hed opmærksomheden henvendt på sådanne
muligheder.

Tjenesteboliger er oprettet for:

Overlæger og afdelingslæger,
hospitalsinspektører og hospitalsforvaltere,
maskinmestre, værkføreme ved plejehjem-
mene samt enkelte reparatører og kedel-
passere,
gartnere samt enkelte gartnerassistenter og
værkstedsledere,
håndværkere samt enkelte kontorfuldmægtige,
plejeassistenter m. fl.

Det findes påkrævet, at der er tjeneste-
boliger for følgende grupper:

hospitalsinspektører og hospitalsforvaltere,
maskinmestrene af 1. grad og så vidt muligt
også for maskinmestre af 2. grad samt en-
kelte steder også for reparatører og kedel-
passere af hensyn til vagttjenesten.

Så vidt muligt bør der også findes tjeneste-
boliger for gartnere af hensyn til tilsynet
med visse plantekulturer.

For overlægers og afdelingslægers ved-
kommende finder udvalget, at det kan god-
kendes, at også disse har tjenestebolig, men
for det tilfælde, at de pågældendes lønnings-
og ansættelsesvilkår ved lønrevisionen måtte
blive tilrettelagt på linie med de amts- og
bykommunale sygehuslægers i tilsvarende
stillinger, må også sindssygevesenets over-
lægers og afdelingslægers boligforhold be-
dømmes efter de retningslinier, der anlægges
for de tilsvarende amts- og bykommunale
stillinger.

For så vidt det drejer sig om overlæge-,
afdelingslæge- eller andre tjenestemand-
lægestillinger under sindssygevesenet, hvis
indehavere gør speciel tjeneste, synes det at
måtte bero på den enkelte tjenestes karakter,
om tjenestebolig bør stilles til rådighed
eller ej.

For så vidt angår læger, der falder ind
under begrebet underordnede læger, gælder
det særlige, at man er overenskomstmæssigt
bundet til at skaffe regulativmæssige boliger.

Efter at udvalget har gennemgået samtlige
boliger, er der ved de med sindssygevesenet
stedfundne forhandlinger opnået enighed
om, at følgende boliger - udover de 4
plejer- (plejeassistent) boliger, der fornylig
opførtes ved Dalstrup plejehjem, og som da
straks blev lejeboliger - bør overføres fra
tjenestebolig- til lejeboliggruppen:

Sindssygehospitalet ved Århus:

Kontorfuldmægtigens bolig samt boliger-
ne for 1 arbejder formand, 2 gartnerassisten-
ter, 1 hospitalsarbejder, 1 kontorist og 2
plejeassistenter.

Sindssygehospitalet i Vordingborg:

Kontorfuldmægtigens bolig samt boliger-
ne for 2 håndværkere, 2 gartnerassistenter
og 1 plejeassistent.

Sindssygehospitalet i Middelfart.

Boligerne for 1 gartnerassistent, 1 kedel-
passer og 1 fyrbøder.

Sindssygehospitalet i Nykøbing Sj.:

Bolig for 1 arbejderformand samt boli-
gerne for 3 håndværkere, 1 værkstedsleder,
1 kedelpasser, 4 plejeassistenter og 1 kusk.

Sindssygehospitalet i Augustenborg:

Boligerne for 2 håndværkere og 1 repara-
tør samt 2 portnerboliger.

Dalstrup plejehjem:

Bolig for 2 plejere.

Hertil kommer ved det under opførelse
værende sindssygehospital i Brønderslev 14
boliger for plejeassistenter og plejere.

Reduktion:

Som anført foran har sindssygevesenet
opmærksomheden henvendt på muligheden
af en reduktion af de største boliger ved em-
bedsledighed eller ved omflytninger iøvrigt.

Overlægeboligen ved sindssygehospitalet
i Augustenborg er særdeles stor (9 værelser
med et gulvareal på 315 m²). Bygningen er
fredet, og eventuelle ændringer, der kunne
muliggøre anvendelse af dele af boligen til

andet formål, vil være forbundet med uforholdsmæssigt store omkostninger. Udvalget har derfor ikke fundet anledning til at stille forslag om reduktion.

Haver:

Det til gartnerboligen ved sindssygehospitalet i Middelfart hørende haveareal på 1520 m² vil ved embedsledighed blive reduceret. Det samme gælder enkelte større haver ved sindssygehospitalet i Århus. Til en overlæge- og en hospitalsinspektørbolig ved sindssygehospitalet i Nykøbing Sj. samt til overlægeboligen ved sindssygehospitalet i Vedsted hører store havearealer (5000 m², 3600 m² og 3100 m²). Det er imidlertid oplyst, at der er tale om arealer der vanskeligt kan udnyttes til andet formål.

Normer for fremtidigt byggeri:

Sindssygevesenet har ikke fastsat normer for tjenesteboligernes størrelse. Rent faktisk har de i de seneste år opførte overlæge- og afdelingslægeboliger på de bestående hospitaler haft et bruttoetageareal på 220 m² og 180 m² med fuldt udnyttet tagetage.

BOLIGMINISTERIET

Ved de kgl. bygninger og haver er indrettet tjenesteboliger for haveinspektøren, palæ- og slotsforvaltere, slotsgartnere og maskinmestre, slotsassistenter, haveformænd, overvagtimestre, gartnere, slotsbetjente og portnere samt slots- og havearbejdere.

Det er oplyst, at tjenestebolig kun er indrettet for tjenestemænd, af hvem det forlanges, at de også uden for den egentlige tjenestetid skal være i stand til at føre effektivt tilsyn med den virksomhed, de leder eller overvåger, eller som i givet tilfælde, således navnlig i tilfælde af ildebrand, skal kunne tilkaldes på alle døgnets tider.

Udvalget finder intet at bemærke til opretholdelsen af de omhandlede tjenesteboliger.

Reduktion:

Enkelte af boligerne er ret store, men reduktion kan kun gennemføres ved bekoste-

lige bygningsændringer, hvortil kommer, at langt de fleste af bygningerne er fredede.

Haver:

Enkelte af de til boligerne knyttede haver er ret store, men deres beliggenhed ved slottene hindrer anden anvendelse af dele af disse haver.

SOCIALMINISTERIET

Kriteriet:

De under socialministeriet hørende tjenesteboliger er oprettet inden for institutionerne under børneforsorgen og særforsorgsanstalterne. Det drejer sig om boliger for forstandere, lærere, maskinmestre m. fl., hvilket personale i udstrakt grad har tilsynspligt. Udvalget finder derfor intet at bemærke til opretholdelsen af det nuværende antal tjenesteboliger.

Reduktion:

Det er oplyst, at boligen for en overlærer ved statens kostskole for døve i Fredericia har et værelseareal på 125 m². Forstanderboligen i Nyborg er af samme størrelse. Udvalget har over for socialministeriet henstillet, at man har opmærksomheden henvendt på reduktionsmuligheder for disse 2 boligers vedkommende.

Normer for fremtidigt byggeri:

Inden for børneforsorgen og særforsorgen er der planer om oprettelse af enkelte tjenesteboliger for lederne af nye skoler og hjem. Socialministeriet har ikke fastsat bestemte normer for størrelsen af boliger.

MINISTERIET FOR OFFENTLIGE ARBEJDER

Statsbanerne.

Kriteriet:

Der findes under statsbanerne 793 tjenesteboliger, der er tildelt personalegrupper, der alle har enten en omfattende tilsynspligt eller andre opgaver, der efter udvalgets opfattelse gør opretholdelsen af de bestående tjenesteboliger berettiget.

Udvalget finder derfor intet at bemærke

til opretholdelsen af de bestående tjenesteboliger.

Reduktion:

Efter det om boligernes størrelse og indretning oplyste finder udvalget ikke anledning til at stille forslag om reduktion.

Haver:

Til en del af boligerne hører ret store haver. Disse er fortrinsvis beliggende ved jernbanelinierne og bliver, såfremt der er brug herfor, inddraget til statsbaneformål. Efter det oplyste finder udvalget ikke anledning til bemærkninger.

Normer for fremtidigt byggeri:

Det er oplyst, at statsbanerne ved opførelse af tjenesteboliger anvender følgende normer:

2.-4. Ild.:

4 værelser + 2 kamre, 126 m² bruttoetageareal

5.-7. Ikl.:

3 værelser + 2 kamre, 104 m² bruttoetageareal

8.-12. Ikl.:

3 værelser + 1 kammer, 95,3 m² bruttoetageareal

13.-16. Ikl.:

3 værelser, 84,8 m² bruttoetageareal

til boliger for trafikkespedienter:

3 værelser + 1 kammer, 53 m² bruttoetageareal

Post- og telegrafvæsenet.

Kriteriet:

I almindelighed er der tildelt *postmestre*, såvel i København som i provinsen, tjenestebolig.

For så vidt angår København har udvalget konstateret, at der til visse postkontorer ikke hører postmesterbolig, ligesom flere postmestre har boliger, der ikke ligger i umiddelbar tilknytning til tjenestestedet. Generaldirektoratet har herom oplyst, at der ikke er knyttet tjenesteboliger til postkontorer, der er rene indleveringssteder (med undtagelse af postkontoret i Frihavnen, hvortil hører en bolig, som ikke ønskes beboet af uvedkommende). Til de øvrige postkontorer i København er knyttet tjenesteboliger for de pågældende postmestre, idet det dog for varetagelsen af tilsynspligten er fundet til-

strækkeligt, at postmesteren har tjenestebolig inden for det pågældende distrikt. Bestemende for, om en postmester har tjenestebolig, er iøvrigt, at det findes nødvendigt, at han kan tilkaldes i den tid, der arbejdes på kontoret (normalt fra kl. 5-6 til kl. 21).

I provinsen er med ganske få undtagelser tjenesteboligen beliggende i selve postkontorbygningen, hvilket tillige angives at være af betydning af sikkerhedsmæssige grunde, idet det jævnlig kan være påkrævet at opbevare betydelige værdier ved postkontorerne natten over.

Oprettelse af nye tjenesteboliger til postmestre vil så godt som altid ske i forbindelse med nyopførelse af postbygninger og derfor indgå som led i de forslag, der herom forelægges bevillingsmyndighederne.

3 af de 4 *overpostinspektører* har tjenestebolig. Postvæsenet finder det nødvendigt, at disse tjenestemænd har tjenestebolig af hensyn til tilsynet med og arbejdet på kontoret, som ikke altid kan ske i kontortiden, idet de pågældende tjenestemænd udfører en væsentlig del af deres arbejde på rejser i distriktet. De pågældendes tjenesteboliger er iøvrigt umiddelbart forbundet med de respektive tjenestelokaler.

For *distriktsingeniører* følges de samme retningslinier som for overpostinspektører.

Udvalget har intet at bemærke til post- og telegrafvæsenets synspunkter med hensyn til de ovennævnte 3 boliggrupper.

For så vidt angår de for tjenestemænd indenfor andre personalegrupper (telegrafbestyrere, postvagtmestre, værkstedsbestyrere m. il.) indrettede tjenesteboliger finder udvalget ikke anledning til bemærkninger.

Reduktion:

På udvalgets forespørgsel om mulighederne i almindelighed for reduktion er det oplyst, at ændringer i eller reduktion af tjenesteboliger kommer på tale, når der skal ske udvidelser eller ombygninger iøvrigt af postkontorerne, i hvilke tilfælde det altid undersøges, om værelser fra tjenesteboliger kan inddrages.

Boligbidrag:

For postmesterboligen i Gudhjem er boligbidraget nedsat. Det er oplyst, at boligen består af 3 værelser på 1. sal og 3 loftskamre. Udvalget henstiller, at spørgsmålet om ophør af bidragets nedsættelse tages op ved embedsledighed.

Normer for fremtidigt byggeri:

Med hensyn til normer ved nyoprettelse af tjenesteboliger er det oplyst, at boligerne for større postmesterembeder (4. lønningsklasse og højere) har været fastsat til 150-160 m². For mindre embeder har størrelsen været 140-145 m². For andre embeder har der ikke hidtil været fastlagt bestemte normer. Der henvises iøvrigt til bemærkningerne foran side 19.

Vandbygningsvæsenet.

Kriteriet:

For havnemestre, havneassistenter og havnebetjente er, alt efter havnenes størrelse, oprettet tjenesteboliger. Det er oplyst, at der påhviler disse tjenestemænd tilsynspligt, og udvalget finder ingen anledning til at kritisere opretholdelsen af disse boliger.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt det er påkrævet, at distrikts- og havningeniører har tjenestebolig, har vandbygningsvæsenet oplyst, at det tillægges stor betydning, at de pågældendes boliger er beliggende ved havnene og i umiddelbar nærhed af kontorerne. Udvalget kan godkende denne motivering.

Med hensyn til nødvendigheden af en tjenestebolig for en ingeniør i 3. lønningsklasse ved Lemvig, hvor distriktsingeniøren har tjenestebolig, er det oplyst, at opretholdelsen af den pågældende bolig på tjenesteboligvilkår ikke er nødvendig, da boligen alene skal sikre fremtidige indehavere af stillingen en passende bolig. Udvalget henstiller derfor, at denne bolig overgår til lejeboliggruppen.

Reduktion:

Udvalget har rejst spørgsmålet om muligheden for reduktion af den for distrikts-

ingeniøren i Sønderborg indrettede, ret store tjenestebolig. Da det imidlertid er oplyst, at det vil være forbundet med meget betydelige omkostninger at inddrage dele af den til andet formål, har udvalget ikke ment at burde foreslå reduktion af boligen.

Normer for fremtidigt byggeri:

Der findes ikke faste normer for fremtidigt byggeri.

Vand bygningsvæsenet har ønsker om at få genoprettet tjenesteboliger for havnemesteren og havneassistenten i Helsingør til erstatning af de tidligere nedrevne tjenesteboliger. Der foreligger dog endnu ikke noget projekt.

Luftfartsvæsenet.

Kriteriet:

Inden for luftfartsvæsenet er boliger tildelt følgende: Havnechefer, 2 luftfartsinspektører, 1 luftfartskontrollør, 2 maskinmestre, 1 flyveleder I, 1 brand- og redningsleder og 1 elektroinstallatør. Da det er oplyst, at der påhviler samtlige brugere tilsynspligt, finder udvalget intet at bemærke til opretholdelsen af boligerne.

Reduktion:

Boligernes størrelse har ikke givet udvalget anledning til at stille forslag om reduktion.

Istandsættelsesudgifter:

Ved Ålborg lufthavn har udvalget hæftet sig ved de relativt store hovedistandsættelsesudgifter. Det er imidlertid oplyst, at det har drejet sig om nødvendige istandsættelsesudgifter ved boligernes overtagelse fra militæret efter den tyske beslaglæggelse. Boligerne var på dette tidspunkt meget forfaldne.

En større istandsættelse var ligeledes påkrævet, da den flyvelederen ved Esbjerg lufthavn tildelte tjenestebolig efter krigen blev overdraget til luftfartsvæsenet.

Normer for fremtidigt byggeri:

Luftfartsvæsenet har ikke for tiden planer om opførelse af nye tjenesteboliger og har iøvrigt ikke faste normer.

HANDELSMINISTERIET

Statsprøveanstalten.

Kriteriet og reduktion:

Ved statsprøveanstalten er indrettet tjenesteboliger for direktøren og 1 portner.

Det er oplyst, at direktøren ofte uden for den egentlige tjenestetid må tilse igangværende forsøg og undersøgelser.

Udvalget finder intet at bemærke til opretholdelsen af de to boliger eller disses størrelse.

Direktoratet for patent- og varemærkevæsenet.

Kriteriet og reduktion:

I direktoratets bygning er indrettet tjenestebolig for en vagtmester. Boligen har ikke givet udvalget anledning til bemærkninger.

Statens sømandsskole, Frederikshavn.

Kriteriet:

Ved sømandsskolen i Frederikshavn findes boliger for forstanderen, 1 inspektør samt 1 skolebetjent. Da skolen er indrettet som kostskole, kan udvalget tiltræde opretholdelsen af disse boliger.

Reduktion:

Boligernes størrelse giver ikke anledning til bemærkninger.

JUSTITSMINISTERIET

Kriteriet:

Der findes følgende tjeneste- og lejeboliger under justitsministeriet:

	Tjenesteboliger	Lejeboliger
Underrettsdommere	62	11
Politimestre	33	12
Dommerfuldmægtige	0	11
Politifuldmægtige	0	5
Stationsledere	8	0
Statsadvokater	1	0
Diverse polititjenestemænd	19	41

Antallet af underrettsdommere er for tiden 107, og som det fremgår af ovenstående tabel, har 62 tjeneste- og 11 lejeboliger, medens 34 ikke har bolig stillet til rådighed.

Antallet af politimestre er for tiden 71, af hvilke 33 har tjenestebolig, 12 lejebolig og 26 ingen bolig.

Som det fremgår af den af lønningskommissionen af 1943 i betænkning 1, pag. 26-31 og pag. 66-70, givne redegørelse, hørte underrettsdommere til de grupper af tjenestemænd, hvis store flertal fra gammel tid havde bolig stillet til rådighed.

De betingelser, på hvilke boligerne har været stillet til underrettsdommernes rådighed, har været skiftende gennem tiderne, men i en lang årrække var forholdet det, at der til adskillige af de pågældende embeder var knyttet såkaldte embedsboliger. Disse boliger var ikke erhvervet ved statsmidler, men ved lån, der forrentedes og af droges af vedkommende dommer, som også betragtedes som havende pligt til at bebo boligen.

Lønningskommissionen af 1943 foreslog embedsboligerne for dommere og politimestre nedlagt ved embedsskifte, medmindre der forinden mellem staten og brugeren kunne opnås overenskomst om frivillig overgang fra embedsbolig til tjenestebolig, jfr. § 422 i lov nr. 301 af 6. juni 1946 om statens tjenestemænd. På det tidspunkt lønningskommissionen afgav den fornævnte betænkning 1, fandtes endnu 38 embedsboliger, men disse er nu alle i overensstemmelse med tjenestemandslovens § 422 overgået til at være tjenesteboliger, og nævnte paragraf kan derfor nu ophæves.

Underrettsdommernes virksomhed omfattede indtil retsplejelovens ikrafttræden både doms- og politimyndighed, og for så vidt det drejede sig om embeder, der også omfattede købstæder, var i reglen også borgmesterembedet henlagt til de pågældende. Dette betød atter, at dommerkantor og retssal hyppigt i købstæder fandtes på rådhusene, medens det iøvrigt beroede på forholdene hvert enkelt sted, om bolig, kontor og retssal var placeret i en og samme bygning.

Netop på grund af den historiske udvikling, og fordi man ved den fuldstændige ændring af stillingernes karakter ved retsreformen rent faktisk ikke foretog andet og mere end at fordele de da eksisterende boliger

mellem dommere og politimestre, har en indpasning af de eksisterende dommer- og politimesterboliger under tjenesteboligbegrebet været vanskelig derved, at kriteriet faktisk kun kunne siges at være opfyldt i de tilfælde, hvor bolig og kontorer var så intimt forbundne, at tjenestens tarv tilsagde nødvendigheden af, at boligen beboedes af en tjenestemand ved pågældende embede.

Nærværende udvalg finder, at de bestående tjenesteboliger for dommere og politimestre ved embedsledighed bør overgå til lejeboliggruppen med undtagelse af de boliger, hvor som nævnt tjenestens tarv på grund af boligernes beliggenhed i umiddelbar tilknytning til dommer- eller politikontorerne tilsiger, at de fortsat bør bebos af tjenestemænd tilknyttet vedkommende embede, og sådanne boliger vil da kunne opretholdes som tjenesteboliger, så længe tjenestens tarv tilsiger det, og boligerne må tildeles andre tjenestemænd ved embederne eller helt nedlægges, hvis kontorerne skal udvides eller flyttes.

Den hidtidige praksis med hensyn til tildeling af tjenesteboliger til stationsledere har ikke givet udvalget anledning til bemærkninger.

Med hensyn til spørgsmålet om opretholdelsen af de bestående tjenesteboliger for statsadvokaten i Ålborg og for forskellige polititjenestemænd skal udvalget henvise til de ovenfor anførte synspunkter vedrørende tjenesteboligerne for underrettsdommere og politimestre.

Reduktion:

Det er for udvalget oplyst, at justitsministeriet fortsat har opmærksomheden henvendt på spørgsmålet om muligheden for reduktion af tjenesteboliger. Udvalget har ikke fundet anledning til at fremsætte konkrete forslag om reduktion.

Garager:

Med hensyn til garager er oplyst, at der for de ved gamle boliger eksisterende garager ikke betales særskilt vederlag, hvorimod leje opkræves i tilfælde, hvor der til en bolig op-

føres ny garage. Hvis garage er stillet til rådighed andetsteds, betales særskilt vederlag. Der henvises iøvrigt til det foran side 17 under afsnittet om garager anførte.

Haver:

Til boligen for landbetjenten i Kirke-Såby hører et haveareal på 4000 m² og til dommerboligen i Fjerritslev et areal på 7680 m². Udvalget har over for justitsministeriet henstillet, at disse havearealer reduceres. Justitsministeriet er iøvrigt opmærksom på mulighederne for afgivelse af havearealer til andet formål og har allerede i visse tilfælde foretaget frasalg eller bortforpagtning.

Normer for fremtidigt byggeri:

Der har ikke hidtil været fastlagt normer for byggeri. De sidst opførte tjenesteboliger (dommer- og politimesterembederne) havde et bruttoetageareal på henholdsvis 175 og 180 m². Byggeplanerne i forbindelse med opdelingen i nye retskredse har ikke hidtil indeholdt projekter for boliger til politimestre og dommere.

Fængselsdirektoratet.

Kriteriet:

Udvalget har fundet, at kriteriet efter tjenestemandslovens § 36 i det store og hele må siges at være til stede for de under fængselsvæsenet hørende tjenesteboliger, idet opretholdelsen af disse er begrundet i sikkerhedsmæssige hensyn samt for det overordnede personales vedkommende i dettes tilsynsvirksomhed.

For nogle boligers vedkommende må udvalget dog mene, at kriteriet næppe kan siges at være til stede; dette gælder således tilfælde, hvor boliger er stillet til rådighed for fængselsbogholdere, overassistenter, præster og lærere. Fængselsvæsenet er enig i, at indehavere af de nævnte stillinger normalt ikke bør have tjenestebolig, men har fremhævet, at der bør gøres enkelte undtagelser, hvor særlige forhold gør sig gældende. Dette er

oplyst at være tilfældet for 3 stillinger: 1) Fængselsbogholderen i Vridsløse, 2) Fængselspræsten i Vridsløse og 3) Overassistenten i Nr. Snede.

ad 1) Da Vridsløse har et stort varetægtsfængsel, oplyses det at være påkrævet, at fængselsbogholderen her kan tilkaldes uden for arbejdstiden.

ad 2) Det anses for nødvendigt, at præsten ved fængslet i Vridsløse har tjenestebolig, så længe han varetager hvervet som forsorgssekretær på stedet.

ad 3) Overassistenten på fængselsanstalten i Nr. Snede fungerer som souschef på anstalten og har iøvrigt en fængselsforvalters funktioner.

Udvalget er af den opfattelse, at der næppe er noget at indvende imod disse undtagelser.

Bortset fra disse særlige tilfælde vil boliger for nævnte tjenestemandsgrepper ved ledighed blive udlejet på lejeboligvilkår.

Det forekommer, at der ved samme anstalt er flere maskinmestre, der har tjenestebolig, men fængselsvæsenet har oplyst, at det må anses for tilstrækkeligt, at der ved hver anstalt er én maskinmester med tjenestebolig; de øvrige boliger vil derfor ved ledighed blive udlejet på lejeboligvilkår.

Ved arresthusene i Nakskov og Horsens er der 2 tjenesteboliger hvert sted, idet der foruden til arrestforvarerne forefindes tjenestebolig for 2 betjente. 1 bolig ved hvert arresthus (betjentboligerne) vil overgå til udlejning på lejeboligvilkår.

Reduktion:

For så vidt angår spørgsmålet om reduktion af boliger har der alene været grund til at undersøge enkelte boliger, hvis størrelse gik ud over, hvad der på forhånd måtte anses for rimeligt. En nærmere undersøgelse af disse tilfælde har imidlertid vist, at reduktion vil være vanskelig og forbundet med uforholdsmæssigt store omkostninger, især på grund af boligernes alder, beliggenhed og uhensigtsmæssige indretning. Udvalget

har derfor ikke ment at burde foreslå nogen reduktion af de pågældende boliger.

Haver:

Da der til en række af fængselsvæsenets tjenesteboliger hører haver af en meget væsentlig størrelse, har udvalget undersøgt, om der er mulighed for at udskille en del af disse arealer til anden anvendelse, f. eks. gartnerier, byggegrunde m. v. Ved Vridsløselille, Søbysøgård, Horsens og Sdr. Omme hører der således betydelige arealer til nogle af tjenesteboligerne; arealernes beliggenhed og beskaffenhed gør det imidlertid vanskeligt for tiden at anvende disse til andet formål, idet de udgør en del af fængselsområderne og bl. a. naturligt afgrænser områderne ud til offentlig vej. Ved stedfundne forhandlinger med repræsentanter for fængselsdirektoratet har man dog fra direktoratets side givet udtryk for, at opmærksomheden vil være henvendt på en hensigtsmæssig udnyttelse af sådanne arealer.

Normer for fremtidigt byggeri:

Til fængselsinspektører er der i de senere år opført ialt 2 boliger, 1 på Kragsskovhede (størrelse 168 m²) og 1 på Møgelkær (100 m² træbygning). Det er dog oplyst, at inspektørboligen på Kragsskovhede er noget større end den bolig, der fremtidig vil blive foreslået som inspektørbolig.

For så vidt angår vicefængselsinspektører er det over for udvalget oplyst, at boligministeriet vil finde en størrelse af 130 m² tilstrækkelig, hvilket fængselsvæsenet har akcepteret.

Til fængselslærere, overvagtimestre o. l. er der i de senere år indrettet boliger med en størrelse på 110-115 m². For det almindelige opsynspersonale er der mellem boligministeriet og fængselsvæsenet opnået enighed om en størrelse på 85-90 m².

KIRKEMINISTERIET

Kriteriet:

For de under kirkeministeriet hørende statstjenestemænd er der alene oprettet tjenesteboliger for biskopperne.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt kriteriet må anses for opfyldt, finder udvalget ikke, at biskopperne i relation til deres kontorer eller virksomhed iøvrigt har en tilsynspligt af den i tjenestemandslovens § 36 omhandlede karakter. Derimod finder udvalget, at de mangeartede embedshandlinger, der er henlagt til bispeembedsbederne, samt bispernes almindelige præstelige virksomhed kan motivere en fortsat opretholdelse af disse tjenesteboliger.

Reduktion:

Selv fraregnet de værelser i biskoppernes boliger, der anvendes til kontorer, er boligerne særdeles store.

Kirkeministeriet har vedrørende spørgsmålet om reduktion oplyst, at mulighederne er begrænsede, og at eventuelle reduktioner vil være bekostelige på grund af bygningernes særlige karakter, eller fordi de er fredet. Hertil kommer behovet for et vist antal gæsteværelser til brug ved ordinationer og eksaminer, der strækker sig over flere dage.

Udvalget skal henstille, at kirkeministeriet har opmærksomheden henvendt på enhver mulighed for reduktion af de store bispeboliger.

Haver:

Til bispeboligen i Nykøbing Falster hører et haveareal på 12.000 m². Det er oplyst, at 2000 m² vederlagsfrit er stillet til rådighed til kolonihaver. Kirkeministeriet er med udvalget enig i, at man tager spørgsmålet om frastykning af en del af haven op til overvejelse.

Til bispeboligen i Haderslev hører et haveareal på 5150 m². Kirkeministeriet har oplyst, at udstykning af dette areal anses for udelukket, idet haven alene er udlagt i husets bredde og går ned til en sø.

Normer for fremtidigt byggeri:

Der er ikke planer om fremtidigt byggeri på dette område.

UNDERVISNINGSMINISTERIET

Universitetet.

Kriteriet:

Ved de videnskabelige instituter under universitetet fordeler boligerne sig på følgende personalegrupper: Professorer, en observator, en afdelingsleder, amanuenser, en overgartner, 2 afdelingsgartnere, laboratoriemestre, varmemestre, laboranter, betjente, portnere og fyrbødere.

Udvalget har over for undervisningsministeriet rejst spørgsmålet om, hvorvidt kriteriet kan siges at være til stede for de eksisterende professorboligers vedkommende. Undervisningsministeriet har heroverfor anført, at det er af betydning, at de pågældende kan være til stede på deres instituter til ethvert tidspunkt af hensyn til igangværende, betydningsfulde videnskabelige forsøg og de kostbare apparater, som kan kræve tilsyn på alle tider af døgnet. Adskillige af institutterne er så store, at ledelsen, som iøvrigt kun er en del af den pågældende professors arbejde, kun kan overkommes, når han har bolig på stedet.

Efter det således oplyste finder udvalget, at kriteriet efter tjenestemandslovens § 36 må siges at være til stede for professorboligernes vedkommende.

Undtagelse må dog efter udvalgets opfattelse gøres for den leder af zoologisk museum tildelte bolig, der er beliggende på Blegdamsvej. Denne bolig tjener som erstatning for den ved museet oprindelig beliggende tjenestebolig, der blev inddraget på grund af pladsmangel. Udvalget skal henstille, at den nuværende tjenestebolig ved ledighed inddrages.

Udvalget har intet at bemærke til opretholdelsen af de øvrige under de videnskabelige instituter hørende boliger.

Reduktion:

Flere af professorboligerne er meget store; enkelte har et gulvareal på over 300 m². Undervisningsministeriet har herom oplyst, at boligerne ofte er større end hensigtsmæs-

sigt under de nuværende økonomiske forhold. Man har da også i flere tilfælde i forbindelse med tjenesteboligers ledighed overvejet mulighederne for en deling af boligen eller en indskrænkning af denne ved afgivelse af lokaler til vedkommende instituts brug. Som følge af, at navnlig de største af boligerne er indrettet i selvstændige villa-bygninger, vil en deling eller indskrænkning af boligen ofte være vanskelig og bekostelig. Dette er dog gennemført ved patologisk-anatomisk instituts bestyrerbolig, og en indskrænkning er foreslået gennemført af planteanatomisk laboratoriums bestyrerbolig samt af botanisk haves overgartnerbolig.

Udvalget kan tiltræde, at universitetet fortsat har opmærksomheden henvendt på reduktion af de bestående tjenesteboliger.

Boligbidrag:

Ved gennemgangen af universitetets boliger er udvalget blevet opmærksom på, at tjenesteboligbidraget for en række mindre boligers vedkommende er nedsat. Disse nedsættelser, der skyldtes mangler ved boligerne, blev fastsat i 1939 med lønningsrådets godkendelse. Udvalget forudsætter, at der ikke siden er sket ændringer, der kan motivere bortfald af nedsættelserne.

Normer for fremtidigt byggeri:

Universitetet har ikke faste normer for størrelsen af nye tjenesteboliger.

Ved filialobservatoriet i Tølløse (Brørfelde) vil ialt blive opført 5 tjenesteboliger. 3 af boligerne (assistent-, laboratoriemester- og betjentbolig) er allerede opført. De resterende 2 boliger er beregnet for observator samt en assistent. Assistentboligerne samt laboratoriemesterboligen har en størrelse på 156 m² bruttoetageareal, medens betjentboligen er på 131 m² bruttoetageareal. Størrelsen af observatorboligen er endnu ikke endelig fastlagt. Udvalget må være af den opfattelse, at boligerne med hensyn til indretning og størrelse ligger i overkanten af, hvad der må findes rimeligt, uanset de specielle for-

hold, der gør sig gældende. Udvalget har gjort undervisningsministeriet opmærksom herpå.

Sorø Akademi.

Kriteriet:

De til selve akademiet knyttede tjenesteboliger bebos af: Rektor, lektorer, adjunkter samt 1 timelærer, økonomiinspektør, akademigartner, økonoma, oldfrue, sygeplejerske, plejemoder, haveformand, fyrbødere, en vægter og betjente.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt kriteriet efter tjenestemandslovens § 36 er til stede for så vidt angår de lærerpersonalet tildelte tjenesteboliger, har kurator oplyst, at boligerne i Ingemanns hus, Molbechs hus, Søgade 9 og Torvet 7 i henhold til en gammel ordning er stillet til rådighed for lærerne ved akademiets skole som tjenesteboliger, således at den lærer, som har størst anciennitet, ved ledighed i en af disse 4 boliger har fortrinsret til at overtage den ledige bolig som tjenestebolig. Denne ordning synes ikke stemmende med tjenestemandslovens § 36. Bortset fra rektor synes der ikke at være grund til at opretholde tjenestebolig for andre lærere end de tilsynsførende, hvorfor udvalget skal henstille, at antallet af tjenesteboliger ved akademiet ved ledighed reduceres i overensstemmelse hermed.

Udvalget finder iøvrigt intet at bemærke til de ved akademiet bestående tjenesteboliger.

Under Sorø Akademis skovdistrikt er der tildelt skovridere og skovfogder tjenesteboliger. Herudover er der stillet boliger til rådighed for skovløbere, hvoraf ingen er tjenestemænd.

For samtlige indehavere af nævnte tjenesteboliger gælder, at de også uden for den egentlige tjenestetid skal føre effektivt tilsyn med distrikt og skovpart.

Skovløberne betaler ikke noget bidrag for boligen, idet denne indgår som en del af den samlede aflønning. Under hensyn til den dem påhvillende tilsynspligt og øvrige arbejdsopgaver må skovløberne nødvendigvis

bo på skovens område i de til skovbruget knyttede boliger, og udvalget finder det derfor forsvarligt at opretholde den bestående ordning.

Reduktion:

Rektorboligen må siges at være urimelig stor (282 m² gulvareal), ikke mindst i betragtning af, at der på skolen rådes over store repræsentationslokaler. Den del af boligen, som er beliggende i forbygningen, synes efter det oplyste egnet til indretning af skolelokaler. Da der til afhjælpning af skolens lokalemangel allerede er projekteret en meget bekostelig nybygning, skulle udgiften kunne reduceres væsentligt, dersom en del af rektorboligen blev inddraget til skolelokaler. Samtidig ville den del af rektorboligen, som er beliggende i sidefløjen, kunne indrettes til funktionærboliger el. lign.

Molbechs hus, der for tiden er tjenestebolig for en lektor, ville efter sin beliggenhed og indretning egne sig til rektorbolig.

Normer for fremtidigt byggeri:

Der er ikke fastlagt normer for fremtidigt byggeri.

Statsskolerne og statsseminarierne.

Kriteriet:

Tjenesteboliger er ved statsskolerne tildelt rektorer og pedeller. Ved statsseminarierne er tjenestebolig tildelt seminarieførstandere, inspektører ved øvelsesskolerne, enkelte seminarielærere samt pedeller.

Medens det må erkendes, at der påhviler rektorerne ved statens kostskoler en tilsynspligt uden for deres egentlige tjenestetid, kan en tilsvarende tilsynspligt næppe siges at være til stede for rektorerne ved de øvrige statsskoler. Fra skolernes side er det imidlertid fremhævet, at det af hensyn til kontakten med elever og forældre samt af hensyn til de mange forskellige skolearrangementer er af

stor betydning, at rektor bor på skolen. Udvalget mener at måtte anerkende disse synspunkter som motivering for tjenesteboligerne opretholdelse, idet det dog må være en forudsætning, at boligerne er beliggende umiddelbart ved skolen. Udvalget må derfor finde, at rektorboligerne i Lyngby og Ordrup, der er beliggende i en betydelig afstand fra skolen, ikke bør opretholdes som tjenesteboliger. For så vidt angår boligen i Ordrup må iøvrigt bemærkes, at denne bolig efter stedfundet embedsskifte fortsat opretholdes som tjenestebolig til trods for, at tjenesteboligudvalget af 1937 ikke fandt tilstrækkelig motivering for boligens opretholdelse.

For så vidt angår tjenesteboligerne ved statsseminarierne finder udvalget, at kriteriet efter tjenestemandslovens § 36 må siges at være til stede.

Reduktion:

Selv om enkelte af rektorboligerne er af en betydelig størrelse, har udvalget dog ikke fundet anledning til at fremkomme med konkrete forslag om reduktion.

Normer for fremtidigt byggeri:

Der findes ikke faste normer for tjenesteboligernes størrelse. De senest opførte rektorboliger har haft en størrelse af ca. 165 m² bruttoetageareal, jfr. iøvrigt foran side 19-

Danmarks tekniske højskole (Den polytekniske læreanstalt).

Kriteriet:

Ved højskolen er der oprettet tjenesteboliger for 1 professor, 1 inspektør, 1 laboratoriemester, 1 varmemester og 1 vagtmester.

Når der opretholdes tjenestebolig for en professor, skyldes dette, at den pågældende som chef for det kemiske laboratorium må have mulighed for døgnet rundt at overvåge igangværende forsøg. Da kriteriet efter tjenestemandslovens § 36 ligeledes må anses for opfyldt for de øvrige boligers vedkom-

mende, kan udvalget tiltræde opretholdelsen af samtlige tjenesteboliger ved højskolen.

Reduktion:

Boligernes størrelse har ikke givet udvalget anledning til at fremsætte forslag om reduktion.

Museer.

Nationalmuseet.

Kriteriet:

Ved nationalmuseet er oprettet tjenestebolig for direktøren, 1 kustode og 2 betjente.

Boligen for museets direktør er formentlig opretholdt gennem årene som tjenestebolig ud fra den betragtning, at det af tjenstlige grunde måtte anses for hensigtsmæssigt, at direktøren boede i umiddelbar nærhed af museet, således at han ved ekstraordinære foreteelser inden for museets område hurtigt kunne tilkaldes.

Udvalget skønner imidlertid ikke, bl. a. under hensyn til den tekniske udvikling, gennem hvilken museets sikringssystem m. v. er udbygget, at der er fornødent grundlag for at opretholde en tjenestebolig for museumsdirektøren. Man lægger i denne forbindelse også vægt på, at der med direktørstillingen er forbundet en ikke ubetydelig rejsevirkomhed, dels i indlandet, dels ved deltagelse i møder uden for landets grænser, således at direktøren ikke sjældent må være fraværende fra tjenestestedet.

Det er om selve boligen, der er beliggende i en selvstændig ejendom i Ny Vestergade, oplyst, at den rummer 10 værelser af et samlet værelsesareal på 191,10 m² og således har et omfang, der væsentligt overstiger normalboliger i København.

Udvalget henstiller, at den pågældende bolig ved tjensteledighed nedlægges som tjenestebolig og inddrages til andet formål.

Udvalget finder intet at bemærke til opretholdelsen af de øvrige tjenesteboliger.

Statens museum for kunst.

Kriteriet:

Der er ved museet tjenesteboliger for 1 vagtmester, 1 varmemester og 1 portner.

Det er oplyst, at museet ønsker boligerne afviklet, så snart boligsituationen tillader det, da det anses for uhensigtsmæssigt at opretholde boligerne med deraf følgende adgang for fremmede til bygningen; hertil kommer yderligere den brandfare, der er forbundet med husholdning.

Udvalget kan tiltræde en afvikling som foreslået.

Rosenborg slot med samling og Den Hirschsprungeske samling.

Kriterium og reduktion:

Ved disse samlinger er der tjenesteboliger for henholdsvis 1 portner og 1 kustode.

Udvalget finder intet at bemærke til opretholdelsen af de pågældende boliger samt disses størrelse.

Frilandsmuseet.

Kriteriet:

Ved Frilandsmuseet er oprettet tjenestebolig for 1 overinspektør.

Frilandsmuseet består af brandfarlige, stråtaktede bygninger, spredt i en park, hvorfor man har fundet det formålstjenligt, at den pågældende, der har hovedansvaret for museet, har bolig umiddelbart ved dette. Det er imidlertid tanken ad åre at nedrive boligen, da man efter museets udvidelsesplan regner med det pågældende areal til placering af gamle bygninger.

Udvalget kan tilslutte sig, at den pågældende tjenestebolig nedlægges.

Arkiver og biblioteker.

Kriteriet:

Ved samtlige arkiver er der af hensyn til fornødent tilsyn med samlingerne oprettet tjenesteboliger for en tjenestemand ved arkivet. Ved landsarkivet for Sjælland har man anset det for nødvendigt, at både landsarkivaren og kustoden har tjenestebolig.

Ved statsbiblioteket i Århus samt ved statens avissamling i Århus findes tjenesteboliger for henholdsvis 1 portner (varmemester) og 1 avisforvalter.

Udvalget kan tiltræde opretholdelsen af de nævnte boliger.

Reduktion:

Boligen for landsarkivaren for Nørrejylland er ret stor (162 m² gulvareal). Udvalget skal henstille, at man ved embedsledighed overvejer muligheden for reduktion.

Kunstakademiet.

Kriteriet:

Ved kunstakademiet findes 6 tjenesteboliger: 3 professorboliger, 1 inspektørbolig, 1 portnerbolig og 1 bolig for en kustode.

Af disse vil de sidstnævnte 2 boliger blive nedlagt.

Det er for udvalget oplyst, at den ene af de tre professorboliger vil blive nedlagt ved ledighed, medens det er gjort gældende, at det er ønskeligt at opretholde de to andre professorboliger af hensyn til undervisningens særlige karakter (billedhuggerkunst og frescomaleri).

Udvalget finder intet at bemærke til, at der opretholdes 2 tjenesteboliger for professorer.

Udvalget finder heller intet at bemærke til opretholdelsen af inspektørboligen.

Reduktion:

2 af professorboligerne er meget store (begge over 200 m² værelseareal). Det er oplyst, at den ene af boligerne, der ved embedsledighed påtænkes nedlagt, jfr. ovenfor, allerede nu vil blive reduceret, idet nogle værelser vil blive inddraget til marketenderi. Den anden af disse store professorboliger vil ligeledes blive reduceret, idet flere værelser inddrages til undervisningsbrug.

Normer for fremtidigt byggeri:

Kunstakademiet har ikke planer om opførelse af yderligere tjenesteboliger.

Rigshospitalet.

Kriteriet:

Ved rigshospitalet er indrettet bolig for følgende personale: Direktøren, 6 overlæger

1 afdelingslæge, 19 reservelæger, 4 maskinmestre, 3 kvartermestre, 1 håndværker og 1 portner.

For så vidt angår direktørens bolig finder udvalget intet at bemærke til en fortsat opretholdelse.

Med hensyn til boliger for overlæger og afdelingslæger er det muligt, at det vil være rimeligt inden for rammerne i tjenestemandsløvens § 36 i et vist omfang at etablere boliger ved et hospital som rigshospitalet.

Da afgørelsen af, i hvilket omfang der fremtidig bør stilles boliger til rådighed for overlæger og andre tjenestemandsansatte læger m. fl., vil være afhængig af planerne for det udvidede rigshospital, der behandles i det af undervisningsministeriet nedsatte særlige byggeudvalg, har nærværende udvalg ment at burde henskyde spørgsmålet til afgørelse i det nævnte byggeudvalg.

For så vidt angår boliger til reservelæger og kandidater, der ikke er tjenestemænd, men lønnes i henhold til overenskomst, henleder man opmærksomheden på, at der hverken for rigshospitalet eller for de øvrige københavnske hospitaler består nogen overenskomstmæssig forpligtelse til at stille bolig til rådighed.

For så vidt angår portnerboligen må nærværende udvalg ligesom boligudvalget af 1937 finde det mindre nødvendigt, at portneren har tjenestebolig, hvorfor man skal henstille, at boligen inddrages ved ledighed.

Udvalget har intet at bemærke til opretholdelsen af de øvrige tjenesteboliger.

Boligbidrag:

Ifølge tjenestemandsløvens § 626, stk. 3, fradrages der i det overlægerne tillagte honorar et beløb af 1200 kr. årlig for bolig med centralvarme. Udvalget skal henstille, at denne særregel optages til revision i lønningskommissionen i forbindelse med drøftelserne om den samlede aflønning af overlægerne.

Reduktion:

De nuværende overlægeboliger er gennemgående ret store. Udvalget skal henstille, at

spørgsmålet om reduktion tages op til overvejelse i det siddende byggeudvalg vedrørende rigshospitalet.

Normer for fremtidigt byggeri:

Størrelsen af nye lægeboliger under rigshospitalet bør efter udvalgets opfattelse ligeledes henskydes til nærmere drøftelse i det omtalte byggeudvalg. Da det af betænkningen angående rigshospitalets bygningsmæssige forhold (afgivet af den af undervisningsministeriet i januar 1947 nedsatte kommission) fremgår, at man har påtænkt indretning af overlægeboliger af en størrelse på 230 m² bruttoetageareal, finder nærværende udvalg anledning til at fremhæve, at man må finde boliger af en sådan størrelse for store til tjenesteboliger.

FORSVARSMINISTERIET

Kriteriet:

Forsvarsministeriet fastsatte i 1953 i forbindelse med det forestående kasernebyggeri generelle retningslinier for, i hvilket omfang der kunne tildeles tjenestemænd under forsvaret tjenesteboliger. For den enkelte regimentskaserne fastsattes følgende fordelingsnorm:

Tjenestestillinger:

	Antal boliger:
a) Regimentschef (kasernekommandant) .	1
b) Officer til rådighed ved regimentet eller næstkommanderende ved regimentet ...	1
c) Adjutant ved regimentet	1
d) Skriver ved regimentet	1
e) Depotofficer ved regimentet	1
f) Materielmester (-forvalter) ved kasernen	1
g) Kompagnibefalingsmænd, yngre, gifte .	3
h) Varmemester ved kasernen	1
i) Kasernearbejder	1

Ved ovennævnte fordelingsnorm tilsigtede man at gennemføre en ordning, hvorefter der kun tildelte tjenesteboliger i overensstemmelse med kriteriet i tjenestemandsløvens § 36, stk. 1. Hidtil havde tildeling af tjenesteboliger i almindelighed været

knyttet til visse befalingsmandsgrader, uden at man i det konkrete tilfælde havde foretaget en nøjere undersøgelse af, hvorvidt kriteriet var til stede.

Den af udvalget foretagne gennemgang af forsvarsministeriets tjenesteboliger har da også vist, at der ved en del af de ældre kaserner og militære etablissementer findes tjenesteboliger, for hvilke kriteriet er tvivlsomt. Forsvarsministeriet har imidlertid siden 1953 bestræbt sig for at bringe den nye fordelingsnorm til anvendelse også på de ældre kaserneetablissementer. En direkte anvendelse vanskeliggøres dog i de tilfælde, hvor kasernerne er bataillonskaserner og skolekaserner, idet tjenesteboliger ved sådanne kaserner i et vist omfang må tildeles andre tjenestemænd end de ovenfor ved regimentskasernerne anførte.

Forsvarsministeriet har oplyst, at de boliger, der efter de nye retningslinier ikke bør opretholdes som tjenesteboliger, enten vil blive anvendt til kontorer m. v. eller overgå til lejeboliggruppen.

Udvalget kan tiltræde den ovennævnte fordelingsnorm, ligesom udvalget kan tilslutte sig den stedfindende revision af de ældre tjenesteboliger.

Til enkelte specielle stillinger er knyttet tjenesteboliger. Dette gælder således direktøren for forsvarets bygningstjeneste, direktøren for ammunitionsarsenalet, direktøren for militærhospitalet samt chefen for Ny Tøjhus. På grund af stillingernes karakter samt boligernes beliggenhed umiddelbart i forbindelse med tjenestestedet finder udvalget intet at bemærke til boligernes opretholdelse som tjenesteboliger.

Reduktion:

Den for kommandanten ved Almegårdskasernen på Bornholm indrettede tjenestebolig er af en betydelig størrelse (248 m² gulvareal). Forsvarsministeriet har opmærksomheden henvendt på spørgsmålet om eventuel reduktion af boligen, men der er ikke for tiden behov for anden anvendelse af en del af boligen.

Boligbidrag:

For den af chefen for livgarden beboede tjenestebolig betales nedsat boligbidrag. Dette skyldes, at boligen er indrettet for en adjutant. Da boligen imidlertid består af 7 værelser med et samlet gulvareal på 149 m², finder udvalget, at boligens indehaver bør betale det for hans stilling normale boligbidrag.

Normer for fremtidigt byggeri:

Samtidig med at forsvarsministeriet som ovenfor nævnt i 1953 fastsatte retningslinier for, i hvilket omfang der burde tildeles tjenestebolig, fastsatte ministeriet normer for størrelsen af de fremtidige tjenesteboliger.

Disse normer er følgende:

	brutto- etageareal
Regimentschef.....	150 m ²
Officer til rådighed.....	125 m ²
Adjutant, skriver, depotofficer.....	100 m ²
Materielmester, yngre befalingsmænd .	75 m ²
Kasernearbejder, varmemester.....	60 m ²

På samme måde som ministeriet søger at overføre den under kriteriet nævnte fordelingsnorm på de ældre kaserneetablisser, bringer forsvarsministeriet i videst muligt omfang de nye størrelsesnormer til anvendelse på de ældre tjenesteboliger. Ministeriet må dog herved samtidig tage hensyn til de med eventuelle bygningsændringer forbundne udgifter. Der henvises iøvrigt til afsnittet foran side 18.

FINANSMINISTERIET

Toldvæsenet.

Kriteriet:

Som følge af det tilsyn og de bevogtningsopgaver, som påhviler et stort antal af de under toldvæsenet ansatte tjenestemænd, har udvalget i det store og hele ikke ment at kunne kritisere opretholdelsen af tjenesteboliger i det nuværende omfang.

Udvalget har dog fundet anledning til bemærkninger om følgende boliger:

I Sønderborg er der for 7 tjenestemænd indrettet tjenesteboliger, bl. a. med den herskende bolignød som motivering. Da bolignød efter udvalgets opfattelse i almindelighed alene kan motivere oprettelse af lejeboliger, skal udvalget henstille, at disse boliger ved ledighed overgår til at være lejeboliger.

I Gudhjem er der for en toldassistent indrettet en tjenestebolig med bevogtningsnødhensyn som begrundelse. Toldvæsenet har oplyst, at denne bolig vil kunne nedlægges. Udvalget skal henstille, at boligen nedlægges ved ledighed.

Den for en toldpakhusformand i Haderslev indrettede tjenestebolig, der blev omtalt i den af lønningskommissionen af 1943 afgivne 1. betænkning som formentlig faldende uden for tjenesteboliggruppen, består stadig som tjenestebolig. Da det imidlertid er oplyst, at lejligheden består af 3 ikke til andet formål anvendelige værelser i toldforvalterbygningen, og at den pågældende fungerer som vicevært, finder udvalget det forsvarligt, at boligen opretholdes som tjenestebolig.

Toldvæsenet har nærmere redegjort for nødvendigheden af at opretholde en tjenestebolig for overtoldinspektøren i ejendommen Ryvangs Allé 78. Ejendommen rummer lokaler for overtoldinspektoratet for Østifterne og 1. toldrevisionskontor samt den omhandlede tjenestebolig. Overtoldinspektøren har således bolig umiddelbart ved tjenestestedet, og udvalget kan tiltræde opretholdelsen af boligen.

Udvalget har specielt haft opmærksomheden henvendt på rækken af toldgrænsekorpsets boliger samt spørgsmålet om, hvorvidt disse boliger burde stilles til rådighed som lejeboliger. Det er af toldvæsenet oplyst, at boligerne gennemgående er små dobbelthuse. De pågældende tjenestemænds samlede tjenstlige forhold, herunder den varierende patruljetjeneste, synes at kunne motivere en fortsat opretholdelse af disse boliger som tjenesteboliger.

Reduktion:

Udvalget finder, at flere tjenesteboliger er for store, således specielt toldforvalterboligerne i Herning, Skagen havn, Silkeborg og Tønder, og udvalget henstiller derfor, at reduktion af disse boliger overvejes i forbindelse med brugerskifte.

For så vidt angår toldforvalterboligen i Haderslev, der er meget stor (8 værelser med et gulvareal på 183 m²), er det af toldvæsenet oplyst, at boligen er beliggende på 1. og 2. sal i det tidligere tyske marinelazaret. Boligen, der er meget ubekvem indrettet, kan i og for sig reduceres, men en reduktion vil på grund af bygningens karakter medføre uforholdsmæssigt store omkostninger, og der oplyses for tiden ikke at være brug for yderligere lokaler.

Om toldinspektørboligen Strandgade 72, Helsingør (7 værelser med et gulvareal af 171 m²) er oplyst, at toldvæsenet har opmærksomheden henvendt på spørgsmålet om reduktion, men der er foreløbig ikke fundet anden anvendelsesmulighed.

Haver:

Til enkelte tjenesteboliger hører havearealer af en ret betydelig størrelse. Dette gælder således tjenesteboligerne for toldgrænsedirektøren i Gråsten og toldgrænsinspektøren i Kollund. I førstnævnte tilfælde er det imidlertid oplyst, at en væsentlig del af arealet er fredet område, og for så vidt angår toldgrænsinspektørboligens have er en del af arealet udlejet til græsning. Til en bolig på Amager Strandvej, indrettet for en overtoldassistent, hører en have på 1905 m², men en del af havearealet påtænkes frasolgt.

Normer for fremtidigt byggeri:

Toldvæsenet har ikke bestemte byggenormer og har iøvrigt ikke for tiden planer om oprettelse af nye tjenesteboliger.

Amtstuerne.

Kriteriet:

Af 26 amtsforvaltere har 11 tjenesteboliger og 3 lejeboliger. Af de eksisterende tjene-

steboliger er 9 umiddelbart forbundet med amtstuen kontorlokaler.

Udvalget finder ikke, at kriteriet efter tjenestemandsslovens § 36 er til stede for amtsforvalterboligerne, medmindre en bestående tjenestebolig på grund af sin beliggenhed ved tjenestestedet af hensyn til tjenestens tarv ikke bør bebos af andre. Bortset fra disse sidste tilfælde skal udvalget henstille, at de bestående tjenesteboliger ved ledighed overgår til lejeboliggruppen.

Reduktion:

Haver:

Boligernes størrelse har ikke givet udvalget anledning til at fremsætte forslag om reduktion. Dette gælder ligeledes de til boligerne hørende haver.

Den kgl. mønt.

Kriteriet og reduktion:

Ved den kgl. mønt findes tjenestebolig for direktøren. Den pågældende bolig har ikke givet udvalget anledning til bemærkninger.

Det kgl. assistenshus.

Kriteriet:

I assistenshusets bygning i Nybrogade er der tjenestebolig for direktøren samt for en portner. Herudover har 11 afdelingsbestyrere tjenestebolig i forbindelse med afdelingskontorerne i København.

Opretholdelsen af samtlige tjenesteboliger er motiveret med indehavernes tilsynspligt og tjenestens tarv. Udvalget har intet at bemærke hertil.

Reduktion:

Boligernes størrelse har ikke givet udvalget anledning til forslag om reduktion.

Statsanstalten for livsforsikring.

Kriteriet og reduktion:

I statsanstaltens bygning er indrettet tjenesteboliger for 1 inspektør og 1 varmemester. Inspektøren fører tilsyn med statsanstal-

tens ejendomme Kampmannsgade 4 og Nyropsgade 20-28.

Udvalget har intet at bemærke til opretholdelsen af disse tjenesteboliger.

2, Lejeboliger.

Begrundelsen for oprettelse af lejeboliger.

Foruden de egentlige tjenesteboliger fandtes der allerede før 1919 et stort antal boliger - »lejeboliger« - i ejendomme, som staten havde bygget eller erhvervet for at bøde på de vanskelige boligforhold, og hvori tjenestemænd til en rimelig leje kunne få bolig.

Hjemmel for oprettelse af sådanne boliger blev fastsat i tjenestemandsløven af 1919 (§ 38) og er siden opretholdt.

Medens der består en pligt for tjenestemanden til at flytte ind i den til en stilling knyttede tjenestebolig, står det en tjenestemand frit for, om han vil overtage en lejebolig. Dette forhold i forbindelse med, at der påhviler brugeren af en tjenestebolig tjenstlige pligter uden for den egentlige tjenestetid, har som omtalt nedenfor medført, at den leje, der forlanges for brugen af en lejebolig, i almindelighed har oversteget det boligbidrag, der skulle have været erlagt, såfremt boligen havde været stillet til rådighed på tjenesteboligvilkår.

Boligforholdene i de forløbne år har stadig gjort oprettelse af sådanne boliger påkrævet. Endvidere har tjenestemænd i visse tilfælde fået tildelt boliger på lejeboligvilkår, når man har ønsket at udnytte en tilstedeværende boligreserve.

Udvalget kan gå ind for, at der fortsat består en adgang til at oprette sådanne boliger i tilfælde, hvor boligsituationen på stedet gør det påkrævet. En strengere vurdering af, om kriteriet for opretholdelse af tjenesteboliger er til stede, jfr. foran side 12, vil muligt også medføre nogen forøgelse af antallet af de boliger, der bør kunne stilles til rådighed som lejeboliger. Hertil kommer, at staten kan have fordel af i visse tilfælde at oprette lejeboliger, idet der i givet fald kan spares visse emolumenter.

Lejen.

Lønningskommissionen af 1917, der også drøftede spørgsmålet om fastsættelsen af den leje, der burde betales for statens lejeboliger, foreslog, at lejen som hidtil fastsattes for hvert enkelt tilfælde af vedkommende styrelse. Kommissionen udtalte dog, at det måtte være reglen ved fastsættelsen af lejen, at staten fik en passende forrentning af sin i ejendommen anbragte kapital, og at tjenestemanden ikke burde kunne bo billigere i en sådan lejlighed, end hvis han havde tjenestebolig.

I § 38 i tjenestemandsløven af 1919 blev herefter bestemt, »at betingelserne for lejemålet fastsættes for hvert enkelt tilfælde af vedkommende styrelse«.

For så vidt angik det store antal lejeboliger under statsbanerne blev der, efter at det ved højesteretsdom af 1922 var fastslået, at statens lejeboliger var undergivet den almindelige huslejelovgivnings bestemmelser, i 1923 nedsat et udvalg med repræsentanter for statsbanestyrelsen og personaleorganisationerne. På grundlag af dette udvalgs indstillinger blev lejen for statsbanernes lejeboliger fastsat, jfr. nærmere nedenfor.

Som anført foran side 9 fandt boligudvalget af 1937 samt lønningskommissionen af 1943, at den dengang gældende leje var ansat relativt lavt, men man fandt, at en regulering først burde ske, når pris- og huslejeniveauet efter krigen havde stabiliseret sig. Spareudvalget karakteriserede ligeledes lejerne som lave og fastslog trangen til tilvejebringelse af en efter forholdene rimelig lejebetaling.

Nærværende udvalg har i overensstemmelse med det givne kommissorium foretaget en gennemgang af samtlige statens lejeboliger og herved navnlig undersøgt, hvorvidt staten opnår en efter forholdene rimelig lejebetaling.

Da der under udvalgets arbejde ved lov nr. 106 af 14. april 1955 om ændring i lov om leje blev givet udlejere adgang til at foretage visse lejeforhøjelser, var der i udvalget enighed om, at der for statens lejeboliger i almindelighed var grundlag for snarest at

søge gennemført lejeforhøjelser inden for de i den nævnte lov givne rammer, uden at man dog derved tog endelig stilling til spørgsmålet om fastsættelsen på længere sigt af lejen for de nuværende lejeboliger. Efter udvalgets henstilling anmodede finansministeriet herefter ved cirkulærskrivelse af 24. juni 1955, jfr. bilag 5, samtlige styrelser om, at der for lejeboligernes vedkommende søgtes gennemført huslejeforhøjelser inden for de i nævnte lov givne rammer. De forskellige styrelser har herefter gennemført lejeforhøjelser i overensstemmelse hermed.

Gennemgangen af statsbanernes lejeboliger (ca. 2300), der udgør ca. halvdelen af samtlige styrelseres lejeboliger, viste imidlertid, at en anvendelse af de muligheder for forhøjelser, der blev givet ved den nye lejelov, langt fra ville give et ud fra forsvarlige administrative og økonomiske synspunkter rimeligt resultat. Dette skyldtes, at lejen for statsbanernes lejeboliger for det overvejende flertals vedkommende blev fastsat i henhold til de i 1923 indgåede aftaler mellem statsbanerne og personaleorganisationerne, hvilket som foran side 9 anført betød, at grundlejen for denne store boliggruppe ikke var blevet forhøjet siden 1923. De bestående lejer måtte derfor efter udviklingen i det almindelige lejeniveau karakteriseres som endog meget lave, og personaleorganisationernes repræsentanter i udvalget har da også erkendt rimeligheden i en væsentlig forhøjelse af de bestående lejer, bortset fra lejen for visse meget ringe boliger.

Nærværende udvalg har herefter overvejet, hvorledes man mest hensigtsmæssigt kan bringe disse lejer op på et rimeligt niveau. Der er i udvalget enighed om, at man ved fastsættelsen af lejen for disse boligers vedkommende bør forlade de i 1923 fastlagte retningslinier og i stedet søge lejen indpasset i en skala med 29 lejesatser, således at den enkelte boligs størrelse, alder, kvalitet og udstyr bliver bestemmende for valget af lejesatsen. Det af udvalget med statsbanernes bistand udarbejdede lejeskema, jfr. bilag 6, tager tillige hensyn til, om boligen er beliggende i henholdsvis hovedstadsområdet *),

købstæderne eller det øvrige land, ligesom der ved lejefastsættelsen sondres mellem bolig i enfamiliehus eller anden bolig. Som det fremgår af skemaet, spænder lejesatserne fra en minimumsleje på 240 kr. årlig i land-distrikter til en maksimumsleje på 3000 kr. i hovedstadsområdet.

Såvel centralorganisationernes repræsentanter, der er medlemmer af udvalget, som repræsentanter for statsbanerne har tiltrådt det udarbejdede skema for lejefastsættelsen, idet det dog for organisationsrepræsentanterne var en forudsætning, at der ved indplaceringen toges specielt hensyn til den gruppe af meget gamle og ret ringe udstyrede boliger, der stadig findes inden for statsbanernes lejeboliger, samt at lejen for de øvrige styrelseres lejeboliger ligeledes blev indpasset efter skemaet.

Da statens lejeboliger, jfr. den tidligere nævnte højesteretsdom af 1922, er undergivet den almindelige huslejelovgivnings regler, ville de lejeforhøjelser, der måtte anses for nødvendige for at opnå en passende å jourføring af de gældende lejer ved statsbanerne, og som tilsigtes opnået ved ovennævnte system for lejefastsættelsen, ikke uden videre kunne gennemføres inden for lejelovgivningens rammer.

På denne baggrund indstillede udvalget til finansministeriet, at der ved ændring af tjenestemandslovens § 38 skabtes mulighed for, at der for statens lejeboliger uanset huslejelovgivningens almindelige regler kunne fastsættes en efter forholdene rimelig lejebetaling.

Ved normeringsloven for finansåret 1956/57 har tjenestemandslovens § 38 herefter fået følgende affattelse:

»Boliger i ejendomme, der tilhører eller er lejet af staten, kan, for så vidt de ikke er tjenesteboliger, i hvilke en tjenestemand er pligtig at bo, af den styrelse, under hvilken den pågæl-

*) Hovedstadsområdet omfatter: Københavns, Frederiksberg, Gentofte, Ballerup-Måløv, Birkerød, Brøndbyernes, Dragør, Gladsaxe, Glostrup, Herlev, Herstedernes, Hvidovre, Høje Tåstrup, Hørsholm, Lyngby-Tårnby, Rødovre, Store Magleby, Søllerød og Tårnby kommuner.

dende ejendom hører, udlejes til tjenestemænd til en under hensyn til boligens størrelse, alder, kvalitet og udstyr passende leje.

De nærmere regler om lejefastsættelsen udfærdiges af finansministeren efter stedfundne forhandling med den pågældende forhandlingsberettigede centralorganisation af tjenestemænd. Ændringer i lejen kan gennemføres efter regler, der på tilsvarende måde fastsættes af finansministeren.«

Statsbanernes lejeboliger er efter normeringslovens vedtagelse blevet indplaceret i den foran omtalte lejeskala. Dette har medført en forhøjelse af lejen for nævnte boliggruppe på ca. V2 mill. kr. årlig.

Det har efter udvalgets opfattelse været naturligt at tilstræbe et generelt system for lejefastsættelsen, således at lejen for ensartede boliger i forskellige styrelser så vidt muligt holdes på samme niveau. En sådan ordning var som nævnt også en forudsætning for centralorganisationernes tilslutning til lejeskemaets anvendelse inden for statsbanernes område.

Udvalget har derfor foretaget en fornyet gennemgang af de øvrige styrelseres lejeboliger med henblik på disses indplacering efter samme skema; indplaceringen er foretaget efter forhandlinger med repræsentanter for styrelserne samt de pågældende centralorganisationer.

Indplaceringen af boligerne i den nye lejeskala har også for de øvrige styrelseres vedkommende i almindelighed medført leje-forhøjelser, omend i mindre grad, end tilfældet er ved statsbanerne, hvis lejefastsættelser som ovenfor nævnt har været særlig lave. Omfanget af forhøjelserne beror på, i hvilken grad de enkelte styrelser har ført lejerne å jour med de i det almindelige boligmarked stedfundne leje-forhøjelser. Udvalget anslår skønsmæssigt den samlede årlige forhøjelse for alle statens lejeboliger til ca. $\frac{3}{4}$ mill. kr.

I enkelte tilfælde har indplaceringen medført en nedsættelse af den gældende leje; dette vil efter udvalgets opfattelse ikke kunne undgås, når man ønsker at gennem-

føre et system med generelle lejesatser, der gennemsnitlig skulle give en rimelig leje-betaling.

Som nævnt ønskede centralorganisationerne, at der for så vidt angik statsbanernes lejeboliger ved indplaceringen toges hensyn til meget gamle og ringe udstyrede boliger. Dette er sket derved, at man i sådanne særlige tilfælde alt efter boligens karakter har ansat lejen én eller flere satser lavere på skalaen. En tilsvarende fremgangsmåde er fulgt ved indplaceringen af de øvrige styrelseres lejeboliger.

Det er inden for udvalget forudsat, at det lejeniveau, som ved det omhandlede nye lejesystem er fastlagt, bør underkastes fremtidige reguleringer, såfremt der sker væsentlige forskydninger i lejeniveauet på det private boligmarked.

For så vidt angår lejeboligerne i Nyboder har udvalget fundet forholdene så specielle og historisk betonedede, at man ikke har foretaget en detaljeret gennemgang, men har fundet det rimeligt, at forsvarsministeriet fastsætter lejerne for disse boliger efter forhandling med organisationerne.

Vedligeholdelse.

Efter den almindelige huslejelovgivning er der adgang for ejer og lejer til at træffe nærmere aftale om vedligeholdelsespligtens fordeling.

For så vidt angår statens lejeboliger har styrelserne hidtil ikke fulgt samme praksis med hensyn til statens og lejernes forpligtelser i så henseende. Undertiden har man fulgt den for tjenesteboliger hidtil gældende fordeling for den indre vedligeholdelse (40-60 pct.-reglen), men for størsteparten af lejeboligerne har staten dog haft den fulde vedligeholdelsespligt. Dette gælder således statsbanernes lejeboliger. Ved udarbejdelsen af det foran omtalte system for lejefastsættelse ved indplacering af boligerne på en lejesats har det været forudsat, at staten har den fulde vedligeholdelse af boligerne, jævnfør herved iøvrigt foran side 16 om vedligeholdelsen af tjenesteboligerne.

Haver og garager.

For så vidt angår haver og garager finder udvalget, at de foran side 17 anførte synspunkter vedrørende tjenesteboligerne ligeledes bør gælde statens lejeboliger.

Opsigelse og fremleje.

Bortset fra spørgsmålet om lejefastsættelsen, for hvilken der som foran nævnt gælder særlige regler, er statens lejeboliger undergivet den almindelige huslejelovgivnings be-

stemmelser, herunder bestemmelsen i § 68 i bekendtgørelse nr. 115 af 15. april 1955 af lov om leje.

Normer.

Med hensyn til størrelsen af de boliger, der på lejeboligvilkår stilles til rådighed for tjenestemænd, finder udvalget, at der ikke bør opføres nye lejeboliger, der overstiger de størrelsesnormer, der som anført foran side 19 er foreslået anvendt ved opførelsen af nye tjenesteboliger.

København i marts 1957.

Ulrik Andersen
Formand.

H. C. Engeli

T. K. Holmflet

C. C. F. Langseth

M. S. Lyngesen

Peter Madsen

Leo Nielsen

Axel Poulsen

Iver Unsgaard

E. Albrechtsen Andreas Jacobsen
Sekretærer

UDVALGET AF 17/11 1952 VEDRØRENDE
STATENS TJENESTE- OG LEJEBOLIGER*København, den 18. februar 1953.*

I den af spareudvalget af 28. april 1950 i maj måned 1952 afgivne betænkning har udvalget behandlet spørgsmålet vedrørende statens tjeneste- og lejeboliger og har herunder bl. a. henstillet, at der snarest muligt foretages en gennemgang af statens tjenesteboliger med henblik på spørgsmålet om, i hvilken udstrækning disse boliger opfylder de i tjenestemandsløven fastsatte kriterier, samt om der måtte være mulighed for at reducere en del af disse boligers størrelse, ligesom udvalget har fundet det hensigtsmæssigt, at der foretages en kritisk gennemgang af de enkelte styrelses normer for indretning af nye tjenesteboliger.

Endvidere har spareudvalget givet udtryk for, at der for så vidt angår spørgsmålet om fastsættelsen af lejen i statens lejeboliger er trang til en samlet ordning, der dels imødekommer de særlige hensyn, tjenesten kræver vedrørende omflytning af personalet mellem tjenestesteder forskellige steder i landet, dels tilvejebringer en efter forholdene rimelig

lejebetaling, hvilket spørgsmål spareudvalget har henstillet undersøgt i forbindelse med den foran nævnte gennemgang af de nuværende tjenesteboliger.

Overensstemmende hermed har finansministeren under 17. november 1952 nedsat nærværende udvalg, og til brug for udvalgets undersøgelser skal man anmode styrelsen om at foranledige, at der for hver af de under denne hørende tjeneste- og lejeboliger udfyldes skemaer som vedlagte, og at disse under ét tilstilles udvalget.

Når udvalget til sin tid har gennemgået det indkomne materiale, vil der i den udstrækning, overvejelserne i udvalget måtte give anledning dertil, blive optaget forhandlinger med styrelserne om eventuelle ændringer af de bestående forhold.

Et antal spørgeskemaer vedlægges; yderligere eksemplarer kan rekvireres ved henvendelse til udvalgets sekretariat, adr. finansministeriets lønningskontor, Slotsholmsgade 10, K.

P.U.V.

Ulrik Andersen

I A. Jacobsen.

Til samtlige ministerier og styrelser.

OPGØRELSE
over
det samlede antal tjeneste- og lejeboliger

	Tjeneste- boliger :	Leje- boliger:
Skovdirektoratet	436	142
Landbrugsministeriet	151	75
Fiskeriministeriet	0	6
Indenrigsministeriet	78	21
Dir. for statens sindssygehosp.	175	
Boligministeriet	81	38
Socialministeriet	148	
Ministeriet for off. arbejder:		
Statsbanerne	793	2290
Post- og telegrafvæsenet	275	41
Dir. for luftfartsvæsenet	15	15
Vandbygningsvæsenet	27	32
Handelsministeriet, ..	6	1
Justitsministeriet	123	85
Dir. for fængselsvæsenet	141	259
Kirkeministeriet	9	
Undervisningsministeriet (Rigshospitalet)	199	51
Forsvarsministeriet	333	1663
Finansministeriet:		
Skattedepartementet	11	6
Tolddepartementet	231	19
Det kgl. assistenshus	13	
Statsanstalten for livsforsikring	4	
Den kgl. mønt	1	
	3250	4744

BILAG 3

/ . oktober 1946

Lønningsklasse	Bruttoløn (slutløn) kr. årlig	Boligbidrag incl. stedtillægsnedsættelse kr. årlig, sats a	Boligbidragets procentvise del af bruttoløn, sats a	Boligbidrag incl. stedtillægsnedsættelse kr. årlig, sats c	Boligbidragets procentvise del af bruttoløn, sats c	
1a 15.000	a 21.360,- c 21.198,-	2.044,80 + 160,00 = 2.204,80	10,32	2.044,80 + 106,00 = 2.150,80	10,15	
1b 12.000-13.200	a 19.560,- c 19.398,-	1.684,80 + 160,00 = 1.844,80	9,43	1 684,80 + 106,00 = 1.790,80	9,23	
1c 10.800-11.700	a 17.940,- c 17.778,-	1.526,40 + 160,00 = 1.686,40	9,40	1.526,40 + 106,00 = 1,632,40	9,18	
1d 9.600-10.500	a 16 740,- c 16 578,-	1.368,00 + 160,00 = 1 528,00	9,13	1.368,00 + 106,00 = 1.474,00	8,89	
2 8.700- 9.300	a 15.180,- c 15.018,-	1.245,60 + 160,00 = 1.405,60	9,26	1.245,60 + 106,00 = 1.351,60	8,94	
3 7.800- 9.000	a 14.880,- c 14 718,-	1.123,20 + 160,00 = 1.283,20	8,62	1.123,20 + 106,00 = 1.229,20	8,35	
4a 6.900- 7.500	a 12 900,- c 12.738,-	1.000,80 + 160,00 = 1.160,80	9,00	1.000,80 + 106,00 = 1.106,80	8,69	
4b 6.720- 7.200	a 12.360,- c 12.198,-	979,20 + 160,00 = 1.139,20	9,22	979,20 + 106,00 = 1.085,20	8,90	
5 6 000- 6 600	a 11.640,- c 11.478,-	892,80 + 160,00 = 1.052,80	9,04	892,80 + 106,00 = 998,80	8,70	
6 5.040- 5.760	a 10.440,- c 10.278,-	763,20 + 160,00 = 923,20	8,84	763,20 + 106,00 = 869,20	8,46	
7 3.900- 4.860	a 9.420,- c 9.258,-	597,60 + 160,00 = 757,60	8,04	597,60 + 106,00 = 703,60	7,60	
8 3.600- 4.680	a 9.000,- c 8.838,-	561,60 + 160,00 = 721,20	8,01	561,60 + 106,00 = 667,60	7,55	
9 2.310- 3.810	a 8.010,- c 7.848,-	392,40 + 160,00 = 552,40	6,90	392,40 + 106,00 = 498,40	6,35	
10 2.670- 3.750	a 7.950,- c 7.788,-	435,60 + 160,00 = 595,60	7,49	435,60 + 106,00 = 541,60	6,95	
11 3.180- 4.020	a 8.340,- c 8.178,-	511,20 + 160,00 = 671,20	8,05	511,20 + 106,00 = 671,20	7,55	
12 3.060- 3.780	a 7.980,- c 7.818,-	496,80 + 160,00 = 656,80	8,23	496,80 + 106,00 = 602,80	7,71	
13 2.940- 3.300	a 7.260,- c 7.098,-	468,00 + 160,00 = 628,00	8,65	468,00 + 106,00 = 574,00	8,09	
14 2.400- 2.850	a 6.690,- c 6.528,-	403,20 + 160,00 = 563,20	8,42	403,20 + 106,00 = 509,20	7,80	
15 2.100- 2.550	a 6.390,- c 6.228,-	367,20 + 160,00 = 527,20	8,25	367,20 + 106,00 = 473,20	7,60	
16 1.950- 2.400	a 6.240,- c 6.078,-	349,20 + 160,00 = 509,20	8,16	349,20 + 106,00 = 455,20	7,49	

i. oktober 1956

	Bruttoløn (slutløn) kr. årlig	Boligbidrag incl. stedtillægsnedsættelse kr. årlig, sats a	Boligbidragets procentvise del af bruttoløn, sats a	Boligbidrag incl. stedtillægsnedsættelse kr. årlig, sats c	Boligbidragets procentvise del af bruttoløn, sats c
	a 38.162,76 c 37.880,76	2.044,80 + 216,00 = 2.260,80	5,92	2.044,80 + 122,00 = 2.166,80	5,72
	a 34.718,76 c 34.436,76	1.684,80 + 216,00 = 1.900,80	5,47	1.684,80 + 122,00 = 1.806,80	5,25
	a 31.736,36 c 31.454,36	1.526,40 + 216,00 = 1.742,40	5,49	1.526,40 + 122,00 = 1.648,40	5,24
	a 29.375,16 c 29.093,16	1.368,00 + 216,00 = 1.584,00	5,40	1.368,00 + 122,00 = 1.490,00	5,12
	a 26.683,56 c 26.401,56	1.245,60 + 216,00 = 1.461,60	5,48	1.245,60 + 122,00 = 1.367,60	5,18
	a 26.044,56 c 25.762,56	1.123,20 + 216,00 = 1.339,20	5,14	1.123,20 + 122,00 = 1.245,20	4,83
	a 22.536,36 c 22.254,36	1.000,80 + 216,00 = 1.216,80	5,40	1.000,80 + 122,00 = 1.122,80	5,05
	a 21.549,36 c 21.267,36	979,20 + 216,00 = 1.195,20	5,55	979,20 + 122,00 = 1.101,20	5,18
	a 20.288,76 c 20.006,76	892,80 + 216,00 = 1.108,80	5,47	892,80 + 122,00 = 1.014,80	5,07
	a 18.129,96 c 17.847,96	763,20 + 216,00 = 979,20	5,40	763,20 + 122,00 = 885,20	4,97
	a 16.319,76 c 17.037,76	597,60 + 216,00 = 813,60	4,99	597,60 + 122,00 = 719,60	4,49
	a 15.608,16 c 15.326,16	561,60 + 216,00 = 777,60	4,98	561,60 + 122,00 = 683,60	4,46
	a 14.086,56 c 13.804,56	392,40 + 216,00 = 608,40	4,32	392,40 + 122,00 = 514,40	3,73
	a 14.026,56 c 13.744,56	435,60 + 216,00 = 651,60	4,65	435,60 + 122,00 = 557,60	4,06
	a 14.551,56 c 14.269,56	511,20 + 216,00 = 727,20	5,00	511,20 + 122,00 = 633,20	4,43
	a 14.056,56 c 13.774,56	496,80 + 216,00 = 712,80	5,07	496,80 + 122,00 = 618,80	4,49
	a 12.667,56 c 12.385,56	468,00 + 216,00 = 684,00	5,39	468,00 + 122,00 = 590,00	4,76
	a 11.898,00 c 11.616,00	403,20 + 216,00 = 619,20	5,20	403,20 + 122,00 = 525,20	4,52
	a 11.598,00 c 11.316,00	367,20 + 216,00 = 583,20	5,03	367,20 + 122,00 = 489,20	4,32
	a 11.448,00 c 11.166,00	349,20 + 216,00 = 565,20	4,94	349,20 + 122,00 = 471,20	4,22

HOVEDISTANDSÆTTELSESUDGIFTER

vedrørende

statens tjenesteboliger fra 1. april 1946 - 1953/54

Styrelse:	Beløb :	Udgifterne vedrører følgende antal boliger:	Den gennemsnitlige udgift pr. bolig:
Skovdirektoratet . . .	868.222,00	2 34	3.710,35
Landbrugsministeriet	238.181,68	49	4.860,85
Fiskeriministeriet	0	0	
Indenrigsministeriet . .	563.834,64	21	26.849,27
Direktoratet f. statens sindsygehosp.	98.998,58	38	2.605,29
Boligministeriet	229.353,50	2 3	9.971,89
Socialministeriet	189.823,97	43	4.414,51
Ministeriet for off. arbejder :			
Statsbanerne	1047.235,00	462	2.266,74
Post og telegrafvæsenet	306.697,67	110	2.788,16
Direktoratet for luftfartvæsenet	89.700,00	10	8.970,00
Vandbygningsvæsenet	135.313,95	17	7.959,64
Handelsministeriet	0	0	
Justitsministeriet	929.251,00	59	15.750,02
Direktoratet for fængselsvæsenet . . .	113.162,83	48	2.357,56
Kirkeministeriet	54.373,90	4	13.593,48
Undervisningsmin, incl. (rigshosp.)	590.412,86	74	7.978,55
Forsvarsministeriet	605.351,85	200	3.026,76
Finansministeriet:			
Skattedepartementet	38.056,00	6	6.342,67
Tolddepartementet	162.020,43	78	2.077,18
Assistenshuset .	6.599,58	10	659,96
Statsanstalten for livsforsikring	0	0	
Den kongelige mønt	0	0	
	6266.589,44	1486	

København, den 24. juni 1955.

Jr. nr. S. 1199/55.

Fra det under lønningskommissionen nedsatte udvalg vedrørende statens tjeneste- og lejeboliger har finansministeriet modtaget indstilling om, at der rettes henvendelse til de forskellige styrelser om at foretage forhøjelse af de gældende lejemål i statens lejeboliger inden for de i lov nr. 106 af 14. april 1955 om ændring i lov om leje angivne rammer.

Udvalget har samtidig meddelt, at der ikke med det fremsatte forslag om lejeforhøjelse inden for de ved loven af 14. april 1955 givne rammer er taget endelig stilling til spørgsmålet om fastsættelsen på længere sigt af lejen for statens nuværende lejeboliger, ligesom det forudsættes, at lejen for nye lejeboliger, der fremtidig måtte blive taget i brug, søges fastsat uden afgørende hensyntagen til det gennemsnitlige lave lejeniveau for de bestående lejeboliger.

Efter den nugældende lejelov er de foreliggende forhøjelsesmuligheder navnlig følgende:

- I. Den efter lovens § 39 hjemlede adgang til at kræve bl. a. skatteforhøjelser udlignet.
- II. Adgangen til lejeforhøjelser i medfør af lovens § 77:
 - 1) I lejemål om lejligheder, der var eller havde været udlejet den 1. september 1939, kan forhøjelse ske med indtil 15 pct. fra 1. april 1956 indtil 19 pct. og fra 1. april 1957 indtil 23 pct. over den leje, der gjaldt 1. september 1939. Disse grænser nedsættes dog til henholdsvis 5, 9 og 13 pct., hvis lejerens ved aftale har overtaget udlejerens pligt til at vedligeholde lejligheden.
 - 2) I lejemål om lejligheder udlejet i tiden 1. september 1939-31. december 1945

kan forhøjelse ske med indtil 10 pct., fra 1. april 1956 indtil 14 pct. og fra 1. april 1957 indtil 18 pct. over den leje, der gjaldt ved første udlejning. Har lejerens vedligeholdelsespligten, nedsættes nævnte grænse til henholdsvis 1, 5 og 9 pct.

- 3) I lejemål om lejligheder udlejet første gang i tiden 1. januar 1946-31. december 1948 kan forhøjelsen udgøre indtil 8 pct., fra 1. april 1956 indtil 10 pct. og fra 1. april 1957 indtil 13 pct. over lejen ved første udlejning. Hvis lejerens vedligeholdelsen, kan forhøjelse ske med indtil 2 pct. fra 1. april 1956 og indtil 5 pct. fra 1. april 1957.

Hvis lejerens ved aftale har påtaget sig delvis vedligeholdelse af lejligheden, nedsættes grænserne i nævnte 3 tilfælde forholdsmæssigt.

For lejemål i ejendomme med centralvarme kan forhøjelse under nærmere angivne betingelser udgøre indtil 1 pct. mere end angivet ovenfor.

For lejligheder, der er beliggende i hovedstadsområdet og i større kommuner, og hvis opførelse er påbegyndt før 1890, nedsættes de under 1) nævnte grænser til henholdsvis 10 pct., 13 pct. og 15 pct. over den leje, der gjaldt den 1. september 1939. Hvis vedligeholdelsen påhviler lejerens, kan forhøjelser i disse tilfælde tidligst gennemføres fra 1. april 1956 med indtil 3 pct. og fra 1. april 1957 med indtil 5 pct. over nævnte leje. Den fulde forhøjelse efter 1) kan dog gennemføres, hvis lejen den 1. september 1939 oversteg 800 kr., eller huslejenævnet skønner, at vedkommende ejendom ikke på væsentlige

punkter er af betydelig ringere kvalitet end gennemsnittet af ejendomme i kommunen.

Såfremt forhøjelsesadgangen i lejeloven af 1951 er benyttet, eller der er indgået aftaler om forhøjelser, fradrages disse i de nu tilladte forhøjelser, medmindre der er tale om forhøjelser som følge af udvidet brugset, forbedringer etc.

Idet finansministeriet kan tiltræde det af ovennævnte udvalg fremsatte forslag, skal man henstille, at inden for sit område snarest muligt foranle-

diger gennemført lejeforhøjelser inden for de i loven af 14. april d. å givne rammer.

Såfremt man i ganske særlige tilfælde måtte finde en forhøjelse urimelig, henstilles det, at sådanne tilfælde forelægges finansministeriet til godkendelse.

Man skal endelig anmode om, at der til finansministeriet indberettes, hvilke lejeforhøjelser der herefter bliver gennemført med oplysning om, for hvilke ejendomme disse gælder sammenlignet med de nuværende lejevilkår for de pågældende ejendomme.

P.M.V.

Dige

I Leo Nielsen.
fg. eksp.sekr.

LEJESATSER

Tabellen forudsætter, at elektricitet er installeret

Areal i m ² af værelser og kamre															Hovedstads- området	Købstæderne	Øvrige land
≤14	>14	>17	>21	>25	>30	>37	>45	>55	>67	> 82	> 100	> 122	> 148	> 180	Kr.	Kr.	Kr.
—17	—21	—25	—30	—37	—45	—55	—67	—82	—100	—122	—148	—180					
<i>Bolig i enfamiliehus</i>																	
h	—	—	—	—	—	g uden installationer.							—	—	300	270	240
g	h	—	—	—	—	f med vand eller gas eller WC.							—	—	360	324	288
f	g	h	—	—	—	e » vand + gas eller vand + WC.							—	—	420	378	336
e	f	g	h	—	—	d » gas, vand og WC.							—	—	480	432	384
d	e	f	g	h	—	c » alt undt. centralvarme.							—	—	540	486	432
c	d	e	f	g	h	b » » » bad.							—	—	600	540	480
b	c	d	e	f	g	a » alle installationer.							—	—	660	594	528
a	b	c	d	e	f	g	h	—	—	—	—	—	—	—	720	648	576
—	a	b	c	d	e	f	g	—	—	—	—	—	—	—	780	702	624
—	—	a	b	c	d	e	f	h	—	—	—	—	—	—	840	756	672
—	—	—	a	b	c	d	e	g	—	—	—	—	—	—	900	810	720
—	—	—	—	a	b	c	d	f	h	—	—	—	—	—	960	864	768
—	—	—	—	—	a	b	c	e	g	—	—	—	—	—	1020	918	816
—	—	—	—	—	—	a	b	d	f	h	—	—	—	—	1110	999	894
—	—	—	—	—	—	—	a	c	e	g	—	—	—	—	1200	1080	972
—	—	—	—	—	—	—	—	b	d	f	h	—	—	—	1290	1161	1050
<i>Anden bolig</i>						—	a	c	e	g	—	—	—	—	1380	1242	1128
h uden installationer.						—	—	b	d	f	h	—	—	—	1470	1323	1206
g med vand eller gas eller WC.						—	—	a	c	e	g	—	—	—	1560	1404	1284
f » vand + gas eller vand + WC.						—	—	—	b	d	f	h	—	—	1650	1485	1362
e » gas, vand og WC.						—	—	—	a	c	e	g	—	—	1740	1566	1440
d » alt undt. centralvarme.						—	—	—	—	b	d	f	h	—	1920	1728	1596
c » » » bad.						—	—	—	—	—	d	f	h	—	2100	1890	1752
b » alle installationer.						—	—	—	—	—	—	d	f	h	2280	2052	1908
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a	c	e	g	2460	2214	2064
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b	d	f	2640	2376	2220
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a	c	2820	2538	2376
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	b	2910	2619	2454
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a	3000	2700	2532

